

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра обліку та оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Студента 2 курсу, 2М групи,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
спеціалізації «Облік і
оподаткування»

Савенко Вячеслава Юрійовича

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Сопко Ольга Василівна

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

Бенько Микола Миколайович

Київ 2018

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	8
1.1. Економічна сутність операцій з постачальниками та підрядниками	8
1.2. Економічно-правовий аналіз та огляд нормативної бази і спеціальної літератури з теми дослідження	19
1.3. Передумови організації та методики обліку, оподаткування та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія»	25
Висновки за розділом 1	37
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	39
2.1. Організація обліку операцій з постачальниками та підрядниками	39
2.2. Методика обліку та оподаткування операцій з постачальниками та підрядниками	52
2.3. Узагальнення інформації про операції з постачальниками та підрядниками у звітності	65
Висновки за розділом 2	70
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	72
3.1. Джерела, основні показники та методи контролю і аналізу операцій з постачальниками та підрядниками	72
3.2. Методика та організація контролю за операціями з постачальниками та підрядниками	78
3.3. Методика та організація аналізу операцій з постачальниками та підрядниками	85
Висновки за розділом 3	91
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. В процесі фінансово-господарської діяльності виникають господарські зв'язки і розрахункові відносини з постачальниками матеріальних цінностей і послуг.

До числа постачальників на підприємстві відносяться юридичні і фізичні особи, які здійснили поставку виробничих запасів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, необоротних активів чи інших цінностей. До підрядників юридичні та фізичні особи, які виконали будівельні, ремонтні чи інші роботи.

Постачальники - це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, будівельних матеріалів, запасних частин, МШП), що надають послуги (подачу електроенергії, газу, води, пари тощо), виконують роботи (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо).

Підрядники - спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво.

В результаті взаємодії з постачальниками та підрядниками у підприємств виникають зобов'язання внаслідок фактичного отримання підприємством матеріалів, товарів, робіт чи послуг, які слід оплатити в майбутньому.

Ринкові умови господарювання вимагають приведення в дію факторів, які здійснюють безпосередній вплив на ефективність управління. Для забезпечення ефективної діяльності підприємства, дуже важливим є управління розмірами заборгованості перед постачальниками та підрядниками. Незабезпеченість підприємств власними оборотними коштами зумовлена недоліками в обліку та аналізі заборгованості перед постачальниками та підрядниками. Крім того, статистичні дані свідчать про те, що ця заборгованість характеризується, у свою чергу, досить високим рівнем питомої ваги простроченої заборгованості.

Підприємство є проміжною ланкою в системі економічних інтересів, які виникають у взаємозв'язках між певним підприємством та іншими підприємствами, між адміністрацією підприємства і трудовим колективом, між державними органами управління і підприємством.

Розрахунки з контрагентами є важливою складовою фінансово-економічної діяльності будь-якого підприємства. Вони нерозривно пов'язані з вхідними та вихідними грошовими потоками, які складають основу процесу забезпечення безперервної діяльності суб'єктів господарювання. Затягування строків отримання

платежів та погашення зобов'язань приводить до сповільнення операційного циклу та зниження ділової активності підприємства. Крім того, вартість грошей з урахуванням фактора часу має тенденцію до зниження, що в свою чергу негативно впливає на їх покупну спроможність і призводить до скорочення ресурсів підприємств.

Відомо, що будівництво є специфічною галуззю. Для господарства воно виступає важелем економічного зростання, оскільки реалізує більшу частину інвестицій в основний капітал усіх галузей виробничої сфери та інфраструктури, фактично формуючи структуру економіки. У цій ролі промислове будівництво на собі відчуває прискорення або сповільнення розвитку інших виробничих сфер, і з цих позицій, може вважатися індикатором економічної динаміки.

На сучасному етапі розвитку України, забезпечення стабільної роботи будівельних підприємств, є завданням першорядної важливості для керуючих усіх рівнів. Найважливішою якісною характеристикою господарювання на всіх рівнях є ефективність будівництва.

Підвищення ефективності будівництва на підприємствах України - це одна з найважливіших задач як держави (створення сприятливих умов для ефективної діяльності підприємств), так і економістів самих підприємств (аналіз виробничої діяльності, розробка й упровадження заходів щодо підвищення ефективності виробництва).

Особливе місце в займають численні розрахунки з постачальниками і підрядниками. Заборгованість перед постачальниками та підрядниками розуміє під собою можливість підприємства тимчасово користуватися запозиченими ресурсами, але з іншого боку також зменшує показники платоспроможності і ліквідності. Окрім цього наявність простроченої заборгованості може призвести до погіршення іміджу підприємства. Заборгованість перед постачальниками та підрядниками надає можливість підприємству тимчасово користуватися запозиченими коштами, але з іншого боку — зменшує показники платоспроможності і ліквідності. При правильному управлінні заборгованістю можна усунути негативні наслідки її наявності. Це можливе за умови правильно організованої системи обліку, аналізу та аудиту кредиторської заборгованості. Саме це й обумовило актуальність обраної теми.

Питанням щодо сутності розрахунків з постачальниками та підрядниками, класифікації, оцінки та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку присвячено цілий ряд праць вітчизняних і зарубіжних авторів: В.П. Шило, О. Кононенко, С.Ф. Голов, Ю.М. Тютюнник, Г.М. Давидов, Р.П. Гончарук, Н.В. Остапченко та ін.

Наукова гіпотеза. Формування в системі обліку, контролю та аналізу інформації про операції з постачальниками та підрядниками забезпечать потреби внутрішніх користувачів в інформації на основі якої вони зможуть приймати управлінські рішення стосовно покращення діяльності підприємства.

Метою виконання випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень стосовно вдосконалення системи обліку, оподаткування та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками, а також розробка на цій основі практичних рекомендацій з організації та методики обліку, оподаткування і аналізу операцій з постачальниками та підрядниками для ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія»

Для досягнення поставленої мети в роботі будуть вирішені наступні завдання:

- розглянути теоретичні основи організації обліку, контролю та аналізу

операцій з постачальниками і підрядниками, розкрити їх економічну суть, оцінку, порядок проведення аналізу;

- здійснити економіко-правовий аналіз та огляд нормативної бази і спеціальної літератури з теми дослідження;

- надати організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства;

- розглянути стан організації бухгалтерського обліку операцій з постачальниками та підрядниками;

- розглянути методику контролю операцій з постачальниками та підрядниками;

- дослідити методику економічного аналізу операцій з постачальниками та підрядниками.

Об'єктом дослідження обрано процес обліку, оподаткування та аналізу операцій з імпорту товарно-матеріальних цінностей на ТОВ «Криворізька будівельна компанія», яке розташоване: м. Кривий Ріг, Дніпропетровської області та здійснює господарську діяльність стосовно будівництва будівель, монтажу металоконструкцій та інженерних мереж.

Предметом дослідження є методичні, організаційні та практичні аспекти обліку, оподаткування і аналізу операцій з постачальниками та підрядниками.

Методи дослідження. Методика проведеного дослідження у випускній кваліфікаційній роботі включає загальнонаукові та спеціальні методичні прийоми економічної науки. У процесі дослідження обліку операцій з постачальниками та підрядниками застосовувались такі методичні прийоми як аналіз, порівняння, моделювання, розрахунково-аналітичні та інші методичні прийоми.

Інформаційна база дослідження: законодавство, нормативно-правові акти, навчальна література (основна та додаткова), планові та звітні матеріали ТОВ «КБК», дані статистичної звітності підприємства, інформаційно-аналітичні матеріали та науково методичні розробки, публікації в періодичних виданнях.

Дослідження полягає в уточненні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення методики обліку,

контролю та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками підприємств будівельної галузі. Основні результати, дослідження, характеризуються наступними теоретичними і практичними положеннями:

удосконалено: систему аналітичного обліку операцій з постачальниками та підрядниками не тільки по термінах, але і за розмірами, місцезнаходженням юридичних осіб, фізичних осіб і пропонуваних умов оплати з метою покращення якості облікової інформації та повнішого відображення операцій з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності;

отримали подальший розвиток: розробки і рекомендації щодо удосконалення організації документального оформлення обліку операцій з постачальниками та підрядниками;

теоретичні аспекти аналізу складу і структури заборгованості за конкретними постачальниками та підрядниками, а також щодо термінів утворення заборгованості або терміни їх можливого погашення, що дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість і вживати заходів щодо її стягнення;

методика економічного аналізу операцій з постачальниками та підрядниками.

Впровадження запропонованих рекомендацій у практичну діяльність ТОВ «Криворізька будівельна компанія» дозволить удосконалити обліково-аналітичний процес щодо операцій з постачальниками та підрядниками.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження було опубліковано статтю у Збірнику наукових статей КНТЕУ на тему «Організація обліку кредиторської заборгованості підприємства перед постачальниками та підрядниками».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

1.1. Економічна сутність операцій з постачальниками та підрядниками

Основними контрагентами підприємств при закупівлі предметів та засобів праці є постачальники та підрядники.

Постачальники - це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, будівельних матеріалів, запасних частин, МШП), що надають послуги (подачу електроенергії, газу, води, пари тощо), виконують роботи (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо).

Підрядники - спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво [1].

Розрахунки з постачальниками та підрядниками відносяться до складу дебіторської заборгованості в умовах, коли підприємство працює з контрагентами за попередньою оплатою, але коли оплата здійснюється після відвантаження товарів, виконання робіт або надання послуг то розрахунки з постачальниками та підрядниками відносяться до зобов'язань підприємств.

На підприємстві ТОВ «Криворізька будівельна компанія», яке обрано для написання випускної кваліфікаційної роботи розрахунки з постачальниками та підрядниками здійснюється після відвантаження товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт або надання послуг.

В результаті взаємодії з постачальниками та підрядниками у підприємств виникають зобов'язання внаслідок фактичного отримання підприємством матеріалів, товарів, робіт чи послуг, які слід оплатити в майбутньому.

Зобов'язання є однією із складових Балансу і розглядаються як джерела формування фінансових ресурсів для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств [1].

Питанням щодо сутності операцій з постачальниками та підрядниками, класифікації, оцінки та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку присвячено цілий ряд праць вітчизняних і зарубіжних авторів: В.П. Шило, О. Кононенко, С.Ф. Голов, Ю.М. Тютюнник, Г.М. Давидов, Р.П. Гончарук, Н.В. Остапченко та ін. Однак і дотепер ряд питань залишаються актуальними та до кінця невирішеними.

Визначення сутності і змісту, видів, порядку оцінки та визнання є основоположним базисом в організації обліку зобов'язань.

Авторами підіймаються проблеми розуміння сутності кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками за товари, роботи та послуги як основної складової поточних зобов'язань, недосконалості нормативного законодавства, що регулює облік зобов'язань, відсутність в ньому єдиного критерію, для класифікації та оцінки зобов'язань з метою подальшого правильного відображення в обліку, піднімаються проблеми щодо обліку умовних зобов'язань та відображення в обліку ризиків зобов'язань, відсутності облікової номенклатури первинного та поточного обліку зобов'язань, журналів аналітичного обліку.

На вітчизняних підприємствах кредиторська заборгованість займає стійкі позиції у фінансуванні поточної діяльності і в останні роки продовжується її зростання. Кредиторська заборгованість надає можливість підприємству тимчасово користуватися запозиченими коштами, але з іншого боку також зменшує показники платоспроможності і ліквідності. Кредиторська заборгованість відноситься до зобов'язань підприємства [3].

Кредиторська заборгованість - це найвагоміша частина зобов'язань підприємства, до яких включаються довгострокові і поточні зобов'язання [3].

Кредиторська заборгованість - тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі [3].

Кредиторська заборгованість - поточні зобов'язання підприємства, що відображають його заборгованість перед партнерами по комерційних операціях по рахунках, прийнятих до оплати [3].

Кредиторська заборгованість виражає вартісну оцінку фінансових зобов'язань підприємства перед різними суб'єктами економічних відносин .

У майбутньому заборгованість за зобов'язаннями має бути погашена шляхом передачі кредиторам певних активів або послуг. Таким чином, зобов'язання - це вимоги кредиторів стосовно активів підприємства. Економічна сутність кредиторської заборгованості полягає в тому, що це не тільки частина майна підприємства, як правило кошти, але і товарно-матеріальні цінності, наприклад у зобов'язаннях по товарному кредиті [4].

Як правова категорія кредиторська заборгованість - особлива частина майна підприємства, що є предметом обов'язкових правовідносин між ним і його кредиторами. Підприємство володіє і користується кредиторською заборгованістю, але воно зобов'язане повернути чи виплатити дану частину майна кредиторам, що мають права вимоги на неї.

Найбільш повним визначенням кредиторської заборгованості вважаємо наступне: кредиторська заборгованість – це сума, яку повинно сплатити підприємство (організація) в установленій термін юридичним або фізичним особам (кредиторам) внаслідок отримання ним коштів в грошовій або інших формах.

Враховуючи викладене, можна відмітити, що економічній сутності кредиторської заборгованості притаманні наступні ознаки:

- примусовий характер економічних відносин;
- риса заміщення оборотних засобів підприємства;
- має властивість «виштовхувати» з господарського обігу банківський кредит;

- відрізняється швидкістю розповсюдження від підприємства до підприємства по ланцюгу взаємопов'язаних платежів, що викликає необхідність заліків взаємних вимог;
- може трансформувати безготівкові розрахунки, зокрема, змінювати способи платежів [5].

Таким чином, кредиторська заборгованість має двоїсту юридичну природу: як частина майна вона належить підприємству на праві володіння, чи навіть праві власності щодо отриманих позичково грошей чи речей, визначених родовими ознаками; як об'єкт зобов'язальних правовідносин - це борги підприємства перед кредиторами на витребування чи стягнення зазначеної частини майна [3].

Зобов'язання, що відображаються в бухгалтерському обліку мають юридичний та економічний зміст. Як юридична категорія господарське зобов'язання - це господарські відносини, що регулюються правом. В силу цих відносин одна сторона уповноважена вимагати від іншої здійснення господарських операцій: передачі майна, виконання робіт, надання послуг тощо, а інша при цьому зобов'язана виконувати вимоги щодо предмету зобов'язання і має при цьому право вимагати відповідну винагороду - сплату грошей, зустрічні послуги тощо [5].

В бухгалтерському обліку поняття «зобов'язання» вужче, ніж в цивільному законодавстві Тараненко В.В. вважає, що теоретичні принципи, які складають основу визнання, оцінки і розкриття кредиторської заборгованості, ще недостатньо опрацьовані, і вона тривалий час розглядалась як «зворотній бік» активів і стверджує, що зобов'язання визнається кредиторською заборгованістю, якщо воно відповідає наступним вимогам: визначається як кредиторська заборгованість; вимірюється; є релевантним і є достовірним [5].

Зобов'язання, що пов'язані з витратами, які виникають у ході нормального операційного циклу (в результаті придбання сировини, нарахування комунальних послуг, заробітної плати персоналу тощо), є поточними навіть тоді, коли термін їх погашення настає після 12 місяців від дати балансу [4].

Отже, статті включаються до поточних зобов'язань, якщо вони оплачуються на вимогу кредитора, або якщо очікується, що вони будуть ліквідовані протягом 12 місяців з дати балансу.

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку операцій з постачальниками та підрядниками:

- чітке документування розрахунків;
- своєчасна та повна реєстрація даних первинного обліку в регістрах;
- правдиве відображення інформації щодо зобов'язань в звітності та примітках до неї.

В останні роки більше уваги починає приділятися проблемам класифікації зобов'язань підприємства, їх оцінці та відображенню у фінансовій звітності. Причиною цього є підвищення кількості випадків існування кредиторської заборгованості та сумніви щодо її погашення в майбутньому.

В. Кузьмін класифікує зобов'язання залежно від сфери економічних відносин, за економічними об'єктами, за суспільним змістом, в залежності від матеріального об'єкту, залежно від територіальної належності, від строку виконання, за часом виникнення та за ступенем незалежності сторін. Формуючи дані ознаки класифікації, автор не зупиняється на причинах їх виділення, не зазначає доцільність даної класифікації для цілей бухгалтерського обліку [5].

Об'єктами бухгалтерського обліку є окремі види кредиторської заборгованості. Особливо виділяються в обліку зобов'язання перед постачальниками, не оплачені в строк, які свідчать про порушення підприємством розрахункової (платіжної) дисципліни [6].

Залежно від терміну погашення зобов'язання поділяються на поточні та довгострокові. Зобов'язання класифікується як поточне, якщо воно буде погашене протягом операційного циклу підприємства або дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. Усі інші зобов'язання є довгостроковими.

Залежно від порядку визначення суми зобов'язання поділяються на фактичні та умовні.

Фактичні - виникають на основі договору, контракту, одержаного рахунка, сума заборгованості по них відома. За умовними зобов'язаннями, навпаки, точна сума не може бути визначена до настання певної дати. Це заборгованість зі сплати податків, відпусток тощо.

При здійсненні розрахунків можна користуватися як готівковими, так і безготівковими формами. Слід також відзначити, що постачальники і покупці (споживачі) мають право вільного вибору форми безготівкових розрахунків і способу платежу, що узгоджується при укладанні договорів поставок або договорів підряду [8].

Форми безготівкових розрахунків розрізняються між собою видом застосовуваних розрахункових документів та порядком їх обігу. На сьогоднішній день безготівкові розрахунки між господарюючими органами можуть здійснюватися в таких формах: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, чеки, акредитиви, векселя [5].

Способи платежів визначаються порядком та умовами виконання госпорганами своїх грошових зобов'язань один перед одним. При кожній формі розрахунків можуть застосовуватися різні способи платежів, що дає можливість підприємствам виконувати свої грошові зобов'язання на більш вигідних для себе умовах.

За економічним змістом розрахунки поділяються на дві основні групи (системи):

- за товарними операціями, тобто всі розрахунки між підприємствами і господарськими організаціями за реалізовану продукцію, виконані роботи, послуги і придбані матеріальні цінності та послуги;
- за нетоварними операціями, до яких належать відповідні платежі до бюджету; одержання і повернення банківських кредитів, сплата страхових платежів, розрахунки за претензіями, нестачами і крадіжками та різні інші розрахунки [9].

Найбільшу питому вагу в розрахунках підприємств мають розрахунки за товарними операціями – за реалізовану продукцію, виконані роботи і надані послуги, одержані матеріальні цінності та послуги.

Отже, розрахунки з постачальниками і підрядниками займають особливе місце системі кредиторської заборгованості, здійснюються як в готівковій, так і безготівковій формі.

Важливою умовою успішного функціонування підприємств в ринкових умовах є об'єктивна оцінка зобов'язань.

Методологічні вимоги до формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про кредиторську заборгованість, а також принципи відображення її у фінансовій звітності визначає П(С)БО 11 «Зобов'язання».

Оцінка зобов'язань відіграє значну роль при формуванні облікової політики підприємства. Застосування принципу обачності, що передбачає використання в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню сум визнаних зобов'язань, є важливим при оцінці зобов'язань. Завдяки дії принципу безперервності оцінка зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме й надалі.

В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що зобов'язання - це заборгованість підприємства, яка виникла у попередні звітні періоди (є результатом минулих подій) і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, які містять в собі економічні вигоди [10].

Зобов'язання визнаються, якщо наявні дві обов'язкові ознаки:

- його оцінка може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

У разі відсутності ймовірності вибуття активів для погашення майбутніх зобов'язань сума такого забезпечення підлягає сторнуванню.

Поточні зобов'язання відображаються на окремих статтях за видами кредиторської заборгованості перед бюджетом, зі страхування, з оплати праці, за внутрішніми розрахунками, за іншими поточними зобов'язаннями.

В бухгалтерському обліку активи та зобов'язання відображаються в день їх здійснення, тобто в день їх виникнення, незалежно від дати руху коштів за ними. Значна частина зобов'язань підприємства регулярно (щомісячно) нараховується з відображенням в обліку по дебету рахунків активів або витрат, а по кредиту - нарахованих зобов'язань. У таких випадках визнання зобов'язань (кредиторської заборгованості) безпосередньо залежить від визнання відповідних активів або витрат [4].

Другою умовою визнання зобов'язання у балансі є можливість його достовірної оцінки. Як правило, сума зобов'язання визначається однозначно і прямо вказується у відповідних документах. Проте існують ситуації, коли сума платежу залежить від подальших подій. Зобов'язання визнається у таких випадках, якщо його можна оцінити з певною мірою достовірності [4].

Звичайно, сума, що підлягає сплаті для погашення заборгованості, визначається угодою (контрактом) або розраховується на підставі встановлених правил (ставок, норм, тарифів тощо).

Зобов'язання, що виникли внаслідок авансової оплати покупцем товарів чи послуг за визначеними цінами, асортиментом, кількістю і якістю можуть змінювати свою грошову оцінку в часі, але незмінними залишаються обумовлена кількість та якість товару.

У деяких випадках в момент виникнення зобов'язання його сума визначається із застосуванням попередніх аналітичних чи експертних оцінок.

Для визначення балансової вартості зобов'язань використовують такі види оцінок:

- історична собівартість;
- поточна собівартість;
- вартість розрахунку (платежу);
- теперішня вартість.

Історична собівартість зобов'язання - сума надходжень, отриманих в обмін на зобов'язання або, за деяких інших обставин, суми грошових коштів чи їх еквівалентів, що, як очікується, будуть сплачені з метою погашення зобов'язання під час звичайної діяльності підприємства [6].

Поточна вартість зобов'язання - недисконтована сума грошових коштів чи їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язання на поточний момент.

За П(С)БО 11 «Зобов'язання» в Балансі всі поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення, тобто у фінансовій звітності в розділі поточних зобов'язань відображається сума, яка буде фактично сплачена при погашенні такого зобов'язання [11].

Вартість погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної господарської діяльності підприємства [11].

Теперішня вартість зобов'язання - теперішня (дисконтована) вартість майбутніх чистих впливів грошових коштів, які, як очікується, будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності підприємства [11].

По короткострокових зобов'язаннях величина дисконту незначна і кредиторська заборгованість може бути виражена за своєю номінальною вартістю в сумі, що підлягає сплаті в майбутньому. По довгострокових зобов'язаннях сума дисконту, як правило, є суттєвою. Тому договірні платежі по відсотках і погашенню довгострокової заборгованості мають бути дисконтовані.

Зобов'язання містять у собі ймовірність майбутнього вилучення коштів підприємства і втрати економічної вигоди внаслідок прийнятих у минулому обов'язків. Разом з тим, підприємство може мати обов'язок діяти певним чином, але це необов'язково призводить до виникнення і відображення у його балансі певного зобов'язання.

Обов'язки підприємства розглядаються як його зобов'язання, якщо вони існують на даний момент і є наслідком минулих господарських операцій

(наприклад, придбання товарів чи послуг) або подій (понесені чи ймовірні збитки, за які підприємство несе відповідальність) [5].

Як правило, зобов'язання виникає тільки тоді, коли актив отримано або коли підприємство укладає невідмовну угоду придбати актив - тобто в результаті минулих операцій або інших минулих подій. Так, придбання товарів і отримання послуг призводить до виникнення кредиторської заборгованості (якщо вони не були попередньо сплачені), а одержання позики банку призводить до зобов'язання повернути її.

В той же час, зобов'язання щодо замовлених, але ще не отриманих активів, не відображається у балансі замовника, оскільки в такому випадку виникає безумовна зустрічна вимога – зобов'язання покупця оплатити певний товар компенсується його правом на отримання цього товару. Як правило, зобов'язання виникає, коли отримані права використання товарів чи послуг, пов'язані з необхідністю майбутніх платежів з метою збереження господарських зв'язків підприємства або у відповідності зі здійсненням нормальної підприємницької діяльності [12].

Обов'язки підприємства розглядаються як його зобов'язання якщо вони повинні бути виконані неминуче. Економічні наслідки невиконання зобов'язання, наприклад, у зв'язку зі штрафними санкціями, не дадуть підприємству можливості уникнути вибуття ресурсів на користь іншої сторони.

Також обов'язки стають зобов'язаннями при визначеному терміні виконання, хоча точна дата може бути невідомою.

Також зобов'язаннями є прийняті відносно суб'єктів (юридичних чи фізичних осіб або їх групи) обов'язки, які можуть бути ідентифіковані якщо не в момент прийняття зобов'язання, то в момент його виконання.

Слід також відмітити, що зобов'язання можуть мати юридичну силу внаслідок укладених контрактів або статутних вимог (наприклад, кредиторська заборгованість за отримані товари чи послуги). Вони також можуть виникати в результаті бажання підприємства підтримувати свою ділову репутацію (якщо,

наприклад, підприємство вирішило виправити недоліки своєї продукції, виявлені після закінчення гарантійного строку).

В процесі погашення зобов'язання, підприємство, як правило, передає ресурси, що втілюють у собі економічні вигоди, з метою задоволення претензій іншої сторони.

Поточні зобов'язання погашаються за рахунок поточних активів. Так, погашення існуючого зобов'язання може здійснюватися:

- сплатою грошових коштів;
- передаванням інших активів;
- наданням послуг;
- заміною даного зобов'язання іншим;
- перетворенням зобов'язання на капітал [12].

В основному при розрахунках з постачальниками і підрядниками використовуються погашення у формі сплати грошових коштів. Сума, яка підлягає сплаті, визначається сторонами і вказується у договорі. При цьому більшість підприємств намагаються здійснювати ці розрахунки із застосуваннями авансових платежів.

Борг також може бути анульовано, коли боржник офіційно на законній підставі або за волевиявленням кредитора звільняється від прийнятих ним на себе зобов'язань. Анулювання боргу не призводить до зменшення ресурсів боржника але збільшує прибуток підприємства і сприяє виникненню додаткових зобов'язань з його оподаткування.

Зобов'язання можуть бути монетарними і немонетарними. Монетарні зобов'язання відображають суму грошових коштів, що підлягають сплаті кредиторам, а немонетарні - зобов'язання поставити товари або надати послуги визначеної кількості і якості.

П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» зазначає порядок оцінки зобов'язань, виражених в іноземній валюті. Такі зобов'язання при первісному визначенні відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням курсу НБУ на дату здійснення операції[13].

В подальшому зобов'язання, які є монетарними статтями, перераховуються за курсом НБУ, що діє на дату погашення зобов'язання та на дату балансу. Курсова різниця, що при цьому виникає, відображається у складі відповідних доходів або витрат підприємства.

Таким чином, зобов'язання відображаються в обліку із застосуванням принципу обачності, безперервності. Розрахунки з постачальниками і підрядниками оцінюються за сумою погашення, у розмірі недисконтованої суми грошових коштів або їх еквівалентів, що буде сплачена, погашення цих розрахунків, в основному, відбувається грошовими коштами [14].

1.2. Економічно-правовий аналіз та огляд нормативної бази і спеціальної літератури з теми дослідження

Правове регулювання бухгалтерського обліку - це система законодавчих і нормативних актів, відповідно до яких підприємство здійснює господарсько-фінансову діяльність і забезпечує ведення її бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Ці нормативні акти мають певну ієрархічну підпорядкованість.

Основою нормативної бази є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні; застосування принципів та методів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які визначаються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та не суперечать міжнародним стандартам.

Закон поширюється на всіх юридичних осіб, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Система нормативного регулювання бухгалтерського обліку на ТОВ «Криворізька будівельна компанія» представлена п'ятьма рівнями, кожний з яких охоплює ряд документів.

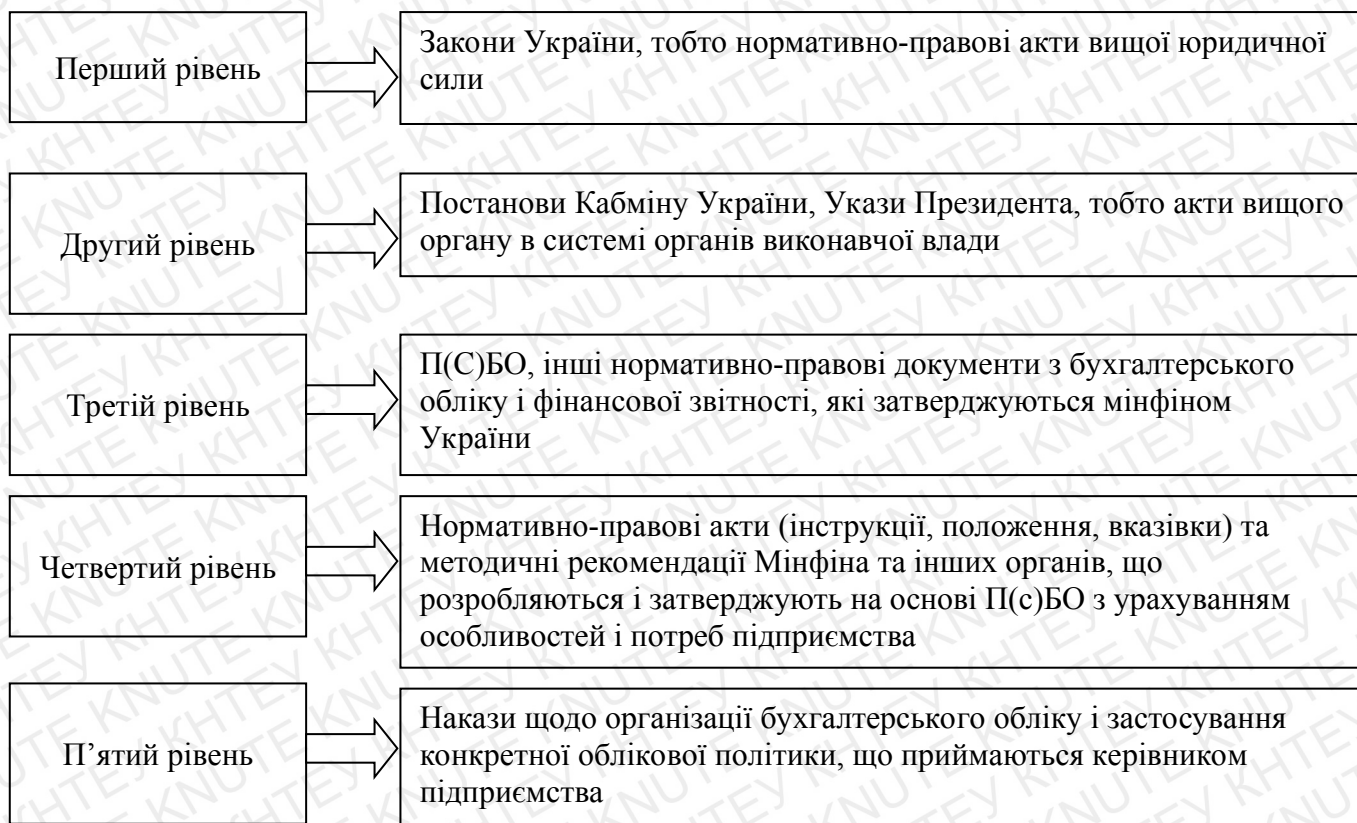

Рис. 1.1. Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку

Керуючись даною системою нормативно-правову базу, що регулює розрахунки з постачальниками та підрядниками можна подати у вигляді таблиці, яка представлена у дод. А.

Цивільний кодекс України регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників [21].

Господарський кодекс України встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності. Зокрема у Господарському кодексі визначається сутність господарського зобов'язання, причини його виникнення, суб'єкти господарювання, між якими виникають зобов'язання, а також умови та підстави припинення господарських зобов'язань [22].

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та

зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки [23].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку - нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», що визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Норми цього Положення (стандарту) слід застосовувати до фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім бюджетних установ) [10].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ) [11].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності [24].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти». Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування підрядниками у бухгалтерському обліку інформації про доходи та витрати, пов'язані з виконанням будівельних контрактів, та її розкриття у фінансовій звітності [25].

Для належної організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємствах доцільно використовувати наказ про облікову політику підприємства як сукупності принципів, методів і процедур з організації системи обліку даного процесу. Наказ про облікову політику підприємства є

внутрішнім регламентом організації ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство визначило облікову політику, форму ведення та форму організації бухгалтерського обліку.

Облікова політика підприємства має враховувати такі важливі фактори: форму власності та організаційно-правову структуру підприємства; вид економічної діяльності, що зумовлює особливості та умови облікової роботи; параметри підприємства за обсягами діяльності, номенклатури продукції, чисельності працюючих тощо; відносини з податковою системою, наявність пільг та умови їх отримання.

Щодо раціональної організації розрахунків з постачальниками та підрядниками, у наказі про облікову політику, зокрема, зазначається необхідність проведення інвентаризації активів та зобов'язань.

Оскільки план рахунків передбачено застосовувати в усіх галузях народного господарства, то на кожному конкретному підприємстві цілком закономірно використовується лише певна частина синтетичних рахунків, передбачених планом. Тому кожне підприємство розробляє для себе робочий план рахунків, включаючи до нього лише ті, що мають практичне застосування на даному підприємстві. Робочий план рахунків затверджується керівником підприємства. Але порядок використання кожного рахунка є незмінним, встановленим інструкцією зі застосування плану рахунків. Стабільність плану рахунків є важливою передумовою підвищення якості облікової роботи [26].

Бухгалтерський облік є складовою частиною процесу управління, накопичення і узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання підприємства. Це складна система – сукупність елементів, пов'язаних між собою та об'єднаних в єдине ціле.

У дод. Б представлено аналіз спеціальної літератури з обліку та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками.

Досліджуючи облік розрахунків з постачальниками та підрядниками як складову частину кредиторської заборгованості, часто її порівнюють із

зобов'язаннями чи боргами. Зважаючи на економічно-юридичний зміст цих понять, можна зробити висновок про те, що вони не є тотожними.

Побережець О.В. у своїй статті «Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками» досліджуючи облік кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками стверджує: «В Україні на законодавчому рівні розрахунки з постачальниками та підрядниками визначено в П(С)БО 11 «Зобов'язання»

У авторефераті дисертації Сурніної К. С. подано таке визначення кредиторської заборгованості: «це сума, яку повинно сплатити підприємство (організація) в установлений термін юридичним або фізичним особам (кредиторам) внаслідок отримання ним коштів в грошовій або інших формах» [29, с. 6].

Власова І. О., аналізуючи підходи до визначення кредиторської заборгованості, стверджує: «Що ж стосується кредиторської заборгованості, то фінансисти, визнаючи її як один з видів джерел оборотних коштів, розділяють позикові джерела (до них відноситься заборгованість по кредитах і позиках) і залучені, до складу яких входить кредиторська заборгованість. Її види визначені лише відповідно до однорідних груп контрагентів: постачальників, підрядників, бюджету, позабюджетних фондів» [30, с. 23]. Власне визначення кредиторської заборгованості вона подає як «суму заборгованості підприємства кредиторам на визначену дату», заборгованість як «стан розрахунків за фінансовими зобов'язаннями на будь-який момент часу», а фінансові зобов'язання як «належним чином оформлену угоду, що передбачає обмін ресурсами, які мають грошовий вимір» [31, с. 8].

Остапченко Н. В. у авторефераті дисертації стверджує про необґрунтованість визначення всіх зобов'язань як заборгованості, аргументуючи це тим, що заборгованістю є лише зобов'язання, не погашені в строк [32, с. 8]. Така позиція автора щодо порівняння категорій «заборгованість» і «зобов'язання», на нашу думку, є доволі дискусійною. Якщо заборгованість

тракувати як протерміновані зобов'язання, то як тоді трактувати протерміновану заборгованість?

Гончарук Р. П. у статті «Сутність та класифікація кредиторської заборгованості» пропонує визначати кредиторську заборгованість як «складову кругообігу капіталу, котра виступає предметом обов'язкових правовідносин між боржником і його кредитором, що виникли на стадії постачання і мають гривневий еквівалент» [33, с. 49].

Водночас Бутинець Ф. Ф. та Горецька Л. Л. у навчальному посібнику «Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах» кредиторську заборгованість розглядають як форму розрахунку за товари і послуги, які придбають у процесі операцій компанії, що періодично повторюються і використовуються у виробництві (в якості сировини) чи для перепродажу (інакше її називають рахунками до сплати чи торговими рахунками до сплати) [34, с. 387].

На думку С. Ф. Голов та В. М. Костюченко, кредиторська заборгованість, рахунки до оплати (Accounts Payable) — це суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит [15, с. 320].

Науковці Партин Г. О. та Загородній А. Г. наголошують, що кредиторська заборгованість — це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла у результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої у підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [16, с. 112].

Однак Цал-Цалко Ю. С. у підручнику «Фінансовий аналіз» ідентифікує кредиторську заборгованість як тимчасове залучення активів у господарську діяльність підприємства завдяки тимчасово безоплатного одержання майна інших суб'єктів господарювання [17, с. 260].

Ткаченко Н. М. визначає кредиторську заборгованість як тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі [18, с. 683].

Василенко Ю. А. та Чебанова Н. В. розуміють це поняття так: кредиторська заборгованість — це особлива частина майна організації, що є предметом

обов'язкових правовідносин між організацією і її кредиторами. Організація володіє і користується кредиторською заборгованістю, але вона зобов'язана повернути чи виплатити цю частину майна кредиторам, що мають права вимоги на неї. Ця частина майна — це борги організації, чуже майно, чужі кошти, що є у володінні організації-боржника [19, с. 413].

Зі свого боку Бланк І. А, зазначає, що кредиторська заборгованість — це поточні зобов'язання підприємства, що відображають його заборгованість перед господарськими партнерами з комерційних операцій; з розрахунків, нарахованих до оплати тощо [20, с. 162]. Проте, якщо поточними зобов'язаннями вважати короткострокову заборгованість, тоді як у звітності відображати заборгованість з довготривалих операціях? Адже виконання інвестиційних програм, розробка перспективних проектів розвитку підрядниками ініціатора і навіть залучення підприємством позикових коштів фінансово-кредитних установ на цілі сприятиме утворенню довгострокової заборгованості. Водночас короткостроковий період призведе до уповільнення кругообігу засобів підприємства, породжуватиме проблеми, що будуть пов'язані з дефіцитом грошової маси для обслуговування кругообігу засобів виробництва

Отже, як бачимо, наведені трактування поняття «кредиторська заборгованість» підтверджують те, що існують певні розбіжності у визначені даного поняття. В основному вчені розглядають кредиторську заборгованість, як грошові кошти, деякі як частину майна або форму розрахунків за товари та послуги, але ніхто не наголошує на тому, що кредиторська заборгованість є складовою кругообігу капіталу.

1.3. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Криворізька будівельна компанія»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Криворізька будівельна компанія» засновано у жовтні 2011 року, згуртувавши кращих працівників, які працювали на підприємстві – ПрАТ «Криворізька будівельна компанія» (рік

створення – 25 вересня 2000 р.), мають великий досвід роботи з монтажу та демонтажу металоконструкцій та збірного залізобетону. Товариство з обмеженою відповідальністю «Криворізька будівельна компанія» є самостійним підприємством.

Корпоративне управління на підприємстві здійснюється згідно вимог чинного законодавства України та Статуту товариства з обмеженою відповідальністю. Вищим органом управління є загальні збори учасників товариства.

Юридична адреса ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія»: 50005, Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. Каховська, 33. Вказана адреса є фактичним місцезнаходженням підприємства. Товариством відкрито поточний рахунок в АТ «УкрСиббанк», МФО 351005.

На всі спеціалізовані види робіт підприємство має оформлені відповідно до закону України ліцензії й дозволи, а також сертифікати на виготовлення металоконструкцій всіх типів і призначень.

У січні 2010 року підприємством було отримано Сертифікат на систему управління якістю стосовно будівництва будівель, монтажу залізобетонних та бетонних конструкцій будівель та інших будівельних робіт за вимогами ДСТУ ISO 9001:2009.

Компанія філій та підрозділів не має. Підприємством у 2014 році була отримана нова ліцензія на провадження господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури, а саме: будівельні та монтажні роботи та монтаж інженерних мереж. Підприємство виконує будівельно-монтажні роботи по капітальному будівництву, ремонту та реконструкції, тобто – «будівництво під ключ» на об'єктах металургійного, цементного та гірничодобувного комплексу, а також на об'єктах соціально-культурного призначення України. Для виконання цих робіт компанія має великий штат працівників інженерно-технічного складу, працівники робітничих професій мають усі необхідні дозволи для роботи в умовах підвищеної небезпеки.

Будівельно-монтажні роботи виконуються як з матеріалів замовника, так й з власних, які купуються за власний кошт. Підприємство має складські приміщення, власну виробничу базу, яка розташована поблизу основного замовника – ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг». Власні та орендовані основні засоби також сприяють якісному виконанню будівельних робіт.

За цей короткий період робітниками ПрАТ «Криворізька Будівельна Компанія», які у листопаді 2011 року перейшли до підприємства – ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія», виконувалися будівельно-монтажні роботи на комплексах ДП-9 ДЦ-2, ДП-1,4,6,7 ДЦ-1, у газовому й шламовому цехах металургійного комплексу, КХП КГГМК, ШУ КГГМК, ГЗК КГГМК- нині ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг».

Компанія постійно приймає участь у тендерних конкурсах на різноманітних підприємствах, назву підприємства добре знають як на сході так і на заході країни.

У грудні 2003 р. - лютому 2004 р. на тендерній основі були виконані вперше ремонтні роботи із заміни 34-х метрів обертової печі випалу клінкера на ВАТ «Кривий Ріг - Цемент», що дозволило збільшити виробничу потужність печі. В 2007 році також на тендерній основі було проведене будівництво об'єкта нового пакувального відділення потужністю 210 т/рік. В 2009 році згідно контракту були виконані проектні, будівельні, монтажні й пусконаладжувальні роботи, пов'язані з будівництвом вугільного млина ВАТ «Хайдельберг Цемент Україна» м. Кривий Ріг.

У березні-грудні 2006 року на тендерній основі були виконані роботи з виготовлення й монтажу металоконструкцій для Вуглепідготовчого відділення ВАТ «Подільський Цемент» м. Кам'янець-Подільський, Хмельницької області в обсязі 1510 т.

При цьому роботи велися з високою якістю, у строки, з урахуванням розуміння проблем Замовника.

В 2006 році велися роботи із проведення капітального ремонту ДП-8 1-ого розряду ДЦ-1 металургійного виробництва ВАТ «МітталСтіл Кривий Ріг» в обсязі

2140 т. В 2009 році підписаний контракт на виконання будівельно-монтажних робіт на об'єкті «Модернізація ВРУ БР-2М с установкою ВРУ Акар-40/ 35-1 на ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг».

В 2006-2007 роках велися роботи з монтажу металоконструкцій «Кисневої станції №3», що входить у комплекс киснево-конверторного цеху, будівельно-монтажні роботи на об'єкті Стан 2800, оборотні цикли водопостачання, вентиляторні 4-х секційні градирні ВАТ «Алчевський металургійний комбінат» м. Алчевськ в обсязі 2600 т.

Із червня 2006 року по 31 березня 2010 року велися роботи з монтажу металоконструкцій по об'єкту: реконструкція конверторного цеху, 3-його відділення безперервного розливання сталі (ВБРС), що включає шести струмкову машину безперервного лиття заготівель потужністю 600,00 т литий заготівлі в рік ВАТ «ДМЗ ім. Петровського» м. Дніпропетровськ в обсязі 4500 т.

Із квітня 2007 року по 2008 рік включно велися роботи з монтажу металоконструкцій по об'єкту: реконструкція каркаса мартенівського цеху ЗАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», м. Краматорськ в обсязі 1880 т.

Із жовтня 2009 року по вересень 2010 року включно підприємством ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» велись будівельно-монтажні роботи по об'єкту: реконструкція аспіраційної установки мартенівського цеху на ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг» на загальну суму понад 4 025,1 тис. грн.

У 2012 році підприємство виконувало монтажні та пусконаладжувальні роботи на ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг». Установка машини безперервного розливу заготовок (МНЛЗ) в існуючому конверторному цеху за технічною документацією ДП «Сіменс Україна».

На протязі 2014-2015 років ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» вело будівництво на об'єкті: «ДЦ-1. ДП-6. Капремонт 1 розряду з реконструкцією. Аспіраційні системи литейного двору та бункерної естакади» на ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг»

У 2016-2017 роках підприємство виконує будівельно-монтажні роботи з реконструкції ДП-3. Центральний вузол доменної печі на ПАТ «Запоріжсталь».

Своєчасне і якісне виконання будівельно-монтажних робіт досягається шляхом використання монтажних кранів вантажопідйомністю від 25 до 100 т., автомобільних кранів вантажопідйомністю до 40 т.

Мобільне перебазування важкої техніки на нові об'єкти будівництва, підприємство провадить шляхом застосування спеціалізованих транспортних засобів.

Дипломовані зварювальники працюють на сучасному зварювальному устаткуванні й пристосуваннях, виконують зварювальні роботи швидко, з високою якістю.

Існуюча виробнича база, забезпечена верстатним парком, дозволяє виконувати роботи з виготовлення металоконструкцій різної складності.

Для очищення металоконструкцій і подальшого антикорозійного покриття їх захисними матеріалами, використовується устаткування термообразивного очищення, фарбовочні агрегати типу «Вагнер 7000» і АДВ 700НА.

Доставка людей на будівельні об'єкти провадиться комфортними автобусами, що дозволяє організувати оптимальний для виробництва режим роботи.

Завданнями ТОВ «Криворізька будівельна компанія» є:

- адаптація господарської діяльності й системи керування фірмою до зовнішніх і внутрішніх економічних умов, що швидко змінюються;
- збереження колективу фахівців і керівників ТОВ «Криворізька будівельна компанія» й залучення кращих кадрів;
- забезпечення умов, необхідних для розвитку творчого потенціалу працівників і підвищення рівня задоволеності й зацікавленості в роботі;
- забезпечення стабільного положення фірми на ринку;
- збереження й підтримка на необхідному рівні всіх видів фінансових ресурсів;
- забезпечення якості будівництва за прийнятною ціною;
- ефективно і цілеспрямоване використання матеріальних та фінансових ресурсів;

- організація і проведення роботи по підготовці, перепідготовці і підвищенню кваліфікації кадрів;
- надання методичної допомоги з питань організації та проведення будівництва;
- розвиток управління системою якості проведення будівництва;
- продовження розробки і впровадження систем якості, які регламентуються міжнародними стандартами ISO серії 9000 і їх елементів;
- постійне дотримання вимог якості виконуваних робіт;
- впровадження сучасних методів проведення будівництва;
- аналіз, розгляд і ліквідація проблем в організації та проведенні будівництва;
- забезпечення правильної технічної експлуатації і безперебійної роботи механічного та енергетичного устаткування, а також розробку і виконання заходів по скороченню ручної праці та трудомістких робіт;
- здійснення нормування паливно-енергетичних ресурсів, розробка і здійснення заходів по економії і раціональному використанню палива, теплової та електричної енергії.

Видами діяльності підприємства є:

1. загальне будівництво будівель (нові роботи, роботи з заміни, реконструкції та відновлення);
2. монтаж і встановлення збірних конструкцій;
3. дослідження ринку та вивчення суспільної думки;
4. оптова торгівля будівельними матеріалами;
5. інші види оптової торгівлі;
6. послуги інжинірингу.

Основними замовниками будівельно-монтажних робіт, що виконуються ТОВ «КБК» є ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг», ПАТ «ХайдельбергЦемент Україна», ПрАТ «Криворіжаглобуд», ПАТ «Північний ГЗК» та інші промислові підприємства та комбінати Кривого Рогу. Також підприємством виконуються роботи в інших містах України для таких підприємств, як ТОВ «Основа» (м.

Київ), Корпорація ССБ (м. Кіровоград), ПАТ «Подільський цемент» (м. Кам'янець-Подільський).

Структуру підприємства приведено на рис. 1.2.

Рис. 1.2 Структура підприємства

На сьогоднішній день на підприємстві працюють п'ять ділянок, цех по виготовленню металоконструкцій, що виконують будівельно-монтажні роботи на підприємствах Кривого Рогу та України.

Показники фінансового стану підприємства - система показників що використовується для аналізу фінансового стану підприємства. Дані показники це розрахунки, засновані на звітах компанії та іншій інформації, що використовуються для характеристики фінансової структури компанії. Фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності. Тому оцінку фінансового стану можна об'єктивно здійснити не через один, навіть найважливіший, показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства [21].

Показники оцінки фінансового стану підприємства мають бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний із підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством. Ясна річ, що в доброму фінансовому стані зацікавлене передовсім саме підприємство. Однак добрий фінансовий стан будь-якого підприємства формується в процесі його взаємовідносин із постачальниками, покупцями, акціонерами, кредиторами та іншими юридичними і фізичними особами. З іншого боку, безпосередньо від підприємства залежить міра його економічної привабливості для всіх цих юридичних осіб, що завжди мають можливість вибору між багатьма підприємствами, спроможними задовольнити той самий економічний інтерес. Відтак необхідно систематично, детально і в динаміці аналізувати фінанси підприємства, оскільки від поліпшення фінансового стану підприємства залежить його економічна перспектива.

Систематична оцінка фінансового стану підприємства необхідна ще й тому, що дохідність будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежить від його платоспроможності. Враховують фінансовий стан підприємства і банки, розглядаючи режим його кредитування та диференціацію відсоткових ставок.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку, як основи стабільності підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Предметом дослідження при здійсненні фінансового аналізу підприємства є його фінансові ресурси, їх формування та використання.

Для оцінки стійкості фінансового стану підприємства використовується система показників, що характеризують зміни: структури капіталу підприємства по його розміщенню і джерелам утворення; ефективності та інтенсивності

використання капіталу; платоспроможності та кредитоспроможності підприємства; запасу фінансової стійкості підприємства.

Аналіз фінансового стану підприємства ґрунтується головним чином на відносних показниках, тому що абсолютні показники балансу в умовах інфляції складно привести до порівнянного виду [28].

Основними джерелами інформації для оцінки фінансового стану підприємства служать: бухгалтерський баланс (звіт про фінансовий стан) (форма №1); звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (форма № 2); звіт про рух грошових коштів (форма №3), звіт про власний капітал (форма №4), примітки до річної фінансової звітності (форма № 5). Аналіз фінансового стану підприємства на етапі аналізу фінансових звітів починається з «читання» бухгалтерського балансу, при цьому виявляються найважливіші характеристики: загальна вартість майна підприємства; вартість іммобілізованих і мобільних засобів; величина власних і позикових засобів підприємства й ін. Зіставляючи окремі види активів з відповідними видами пасивів, визначають ліквідність балансу підприємства. У такий спосіб аналіз фінансової звітності є по суті попереднім аналізом фінансового стану підприємства, що дозволяє судити про його фінансову стійкість і характер використання фінансових ресурсів.

Проведемо аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ "Криворізька Будівельна Компанія" на основі балансів за 2013 - 2017 роки (див. дод. В.1 – В.5) та звітів про фінансові результати за 2013 - 2017 роки (див. дод. Г.1 – Г.5).

Чистий прибуток підприємства за 2017 рік склав – 11810 тис. грн.

Вартість чистих активів ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» складає 41339 тис. грн. (різниця між сумою активів підприємства (ряд.1300 ф. 1) та сумою зобов'язань (ряд.1595 + ряд.1695 ф.1) та є більшою за розмір статутного фонду товариства, що відповідає вимогам законодавства. Дані дослідження наведено у дод. Д.

Виходячи з наведених даних, можна зробити висновок про значне збільшення виручки від реалізації продукції (товарів, будівельних робіт та послуг)

у 2017 р. у порівнянні з 2016 роком на 352,5%. В цілому за період з 2013 року по 2017 рік має місце тенденція збільшення даного показниками, тільки у 2016 році спостерігається значне зниження цих обсягів на 87,5%. Тому, як наслідок – пропорційне збільшення показників результатів діяльності підприємства у 2017 році на 380,6% та зниження на 81,4% у 2016 році. Протягом 2 річного періоду з 2013 по 2015 рік спостерігається тенденція зменшення витрат на 1 грн. продукції, і як наслідок, зменшення собівартості у % до виручки. У 2016 році витрати на 1 грн. продукції залишились на тому ж рівні, що і у 2015 році, а вже у 2017 році приріст даного показника складає 6,9%.

За 2014 та 2015 роки спостерігається значне збільшення балансового прибутку, та значне зменшення у 2016 році – на 86,2 %. Проте вже у 2017 році балансовий прибуток збільшився на 172,2%.

Також протягом 2013 – 2015 років збільшився обсяг таких активів підприємства, як дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги (на 211,1 % - 2015 рік), та вже у 2016 році спостерігається зменшення на 56,6 %, та на 14,1% у 2017 році.

Що стосується зобов'язань підприємства, то мають місце позитивні зміни у сумі кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги у 2017 році. Темп зниження склав 80%.

Найбільш застосовуваним методом аналізу є метод коефіцієнтів, оскільки коефіцієнти більш порівнювані, інформативні, ніж абсолютні показники і головними з них є: коефіцієнт мобільності; коефіцієнти майнового стану; коефіцієнт незалежності; показники ліквідності і платоспроможності; типи фінансової стійкості; коефіцієнти оборотності оборотного капіталу.

Для характеристики майна в першу чергу слід розрахувати коефіцієнт мобільності: вартості оборотних активів; коефіцієнт мобільності; вартості всього майна. Наступними важливими показниками для оцінки майнового стану є такі коефіцієнти як коефіцієнт зносу, оновлення, придатності.

На підставі форм фінансової звітності розрахуємо показники фінансового стану підприємства у період з 2013 по 2017 роки.

Джерелом визначення показників фінансового стану ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» є Форма № 1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан).

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує платоспроможність на дату складання балансу - показує, яку частину короткострокових зобов'язань підприємство має можливість негайно погасити. Оптимальне значення цього показника становить 0,25-0,5. Коефіцієнт розраховується за формулою: $\Phi.1(\text{ряд. 1160} + \text{ряд. 1165}) / \Phi.1 \text{ ряд. 1695}$ [28].

2. Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття) – показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань, оптимальне значення 1,0-2,0. Коефіцієнт розраховується за формулою: Підсумок розділу II Активу $\Phi.1 + \text{ряд. 1200} / \text{Підсумок розділу III Пасиву } \Phi.1 + \text{ряд. 1665}$ [28].

3. Коефіцієнт поточної ліквідності - показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості [28].

4. Коефіцієнт фінансової незалежності (або автономії) - розраховується як відношення власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність, оптимальне значення показника складає 0,25-0,5. Коефіцієнт розраховується за формулою: Підсумок р. I Пасиву / ряд. 1900 $\Phi.1$ [28].

5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (Показник забезпечення оборотних активів власними коштами) - відноситься до групи показників фінансової стійкості та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власних оборотних коштів до оборотних активів. Значення показника демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії [28].

Більш розширені коефіцієнти наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Показники фінансового стану ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія»

Показник	Орієнтовне позитивне значення показника	Значення показника на підприємстві				
		2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,20-0,25	0,196	0,006	0,094	0,115	0,123
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,0-2,0	1,007	1,23	1,128	1,273	1,209
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,7-0,8	0,798	0,764	1,022	1,095	0,841
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,25-0,5	0,047	0,216	0,237	0,362	0,347
Чистий оборотний капітал	> 0	190	10142	13292	16850	16176
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	> 0,1		0,187	0,113	0,214	

Таблиця 1.2

Динаміка показників фінансового стану ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія»

Показник	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з 2013 р.	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з

		2014 р.	2015 р.	2016 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	- 0,19	+ 0,088	+ 0,021	+ 0,008
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	+ 0,223	- 0,102	+ 0,145	- 0,064

Продовження табл. 1.2

Коефіцієнт поточної ліквідності	- 0,034	+ 0,258	+ 0,073	- 0,254
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	+ 0,169	+ 0,021	+ 0,125	- 0,015
Чистий оборотний капітал	+ 9952	+ 3150	+ 3558	- 674
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	+ 0,187	- 0,074	+ 0,101	

Аналіз показників фінансового стану свідчить про те, що станом на 31.12.2017 року підприємство забезпечено оборотними коштами у достатній кількості, придбання всіх активів підприємства профінансовано в більшості за рахунок власних коштів. Також робимо висновок про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Висновки до розділу 1

Для кожного підприємства дуже важливо на будь-який момент часу мати повну інформацію про зобов'язання підприємства. Для своєчасного забезпечення керівництва інформацією про кредиторів на підприємстві має бути добре організовано облік і аналіз кредиторської заборгованості.

Дослідження теоретичних аспектів організації обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками дозволяє зробити висновки, що вони здійснюються як в готівковій, так і безготівковій формі; відносяться до поточних зобов'язань підприємства і оцінюються за сумою погашення, у розмірі недисконтованої суми грошових коштів або їх еквівалентів, що буде сплачена. Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками повинна забезпечити: своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками; попередження прострочки кредиторської заборгованості.

Об'єктом дослідження обрано підприємство ТОВ «Криворізька будівельна компанія», яке розташоване: м. Кривий Ріг, Дніпропетровській області, яке здійснює господарську діяльність стосовно будівництва будівель, монтажу металоконструкцій та інженерних мереж.

ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» веде бухгалтерський облік, складає статистичну та фінансову звітність у порядку, встановленому державою, несе відповідальність за її достовірність і своєчасність надання звітних даних. Бухгалтерський і управлінський облік на підприємстві ведеться згідно Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Аналіз показників фінансового стану свідчить про те, що станом на 31.12.2017 року підприємство забезпечено оборотними коштами у достатній кількості, придбання всіх активів підприємства профінансовано в більшості за рахунок власних коштів. Також робимо висновок про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Фінансово-господарська діяльність ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» здійснюється з урахуванням вимог діючого законодавства.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

2.1. Організація обліку операцій з постачальниками та підрядниками

Організація обліку – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [35].

Бухгалтерський облік організовується передусім для отримання користувачами в будь-який момент часу інформації необхідної деталізації. Тому організовуючи бухгалтерський облік, необхідно пам'ятати, що він повинен існувати не заради самого себе, а задля задоволення інформаційних потреб користувачів [35].

Завдання організації бухгалтерського обліку визначаються, виходячи із завдань бухгалтерського обліку і передбачають:

- вибір методики ведення бухгалтерського обліку;
- вибір технології і техніки ведення бухгалтерського обліку;
- підбір облікового персоналу та забезпечення їх роботи.

Організація роботи бухгалтерської служби здійснюється керівництвом підприємства та передбачає визначення прав і обов'язків головного бухгалтера, підлеглих йому облікових працівників, визначає побудову бухгалтерської служби, її місце в системі управління та взаємодію з іншими підрозділами підприємства[35].

Побудова та функціонування бухгалтерського обліку на кожному підприємстві здійснюється на підставі нормативно-правових документів, розроблених органами, на які покладається керівництво обліком. Це забезпечує порівнянність облікової та звітної інформації, її єдність не лише за формою, а й за змістом.

Форма організації бухгалтерського обліку - це певна система взаємопов'язаних облікових реєстрів (хронологічних та системних) певної форми і змісту для здійснення обліку наявності та руху майна (засобів) правовласників та зміни правових відносин, а також процесів господарської діяльності [35].

Форма бухгалтерського обліку повинна відповідати таким вимогам:

- забезпечити повноту і своєчасність відображення в регістрах господарських операцій, контроль наявності та руху активів і пасивів підприємства;
- надавати можливість раціонально розподілити облікові роботи між працівниками бухгалтерії;
- містити інформацію необхідну для прийняття ефективних управлінських рішень;
- забезпечувати складання фінансової і податкової звітності відповідно до чинних нормативних документів;
- бути економічною, тобто обмежуватися оптимальним розміром витрат на ведення бухгалтерського обліку.

Згідно статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» існує чотири форми організації бухгалтерського обліку на підприємстві, які підприємство обирає самостійно.

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в

бюджетних установах [37].

На підприємстві ТОВ «Криворізька будівельна компанія» обрана перша форма організації бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» комп'ютеризований, та ведеться із застосуванням журнально-ордерної системи обліку. Бухгалтерський облік відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-ХІУ від 16.07.99р., затвердженим Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку в Україні та іншим нормативним документам з питань організації бухгалтерського обліку.

Сутність журнально-ордерної форми обліку полягає в застосуванні журналів-ордерів і допоміжних відомостей, які є основними обліковими реєстрами. Журнали-ордери побудовані так, що в них нагромаджуються і підсумовуються дані для перенесення їх до звітних форм [36].

Журнал-ордер є нагромаджуваним реєстром, який побудований за кредитовою ознакою. Він призначений для відображення записів відповідних господарських операцій за місяць за кредитом одного або декількох синтетичних рахунків в дебет кореспондуючих з ними рахунків [36].

Записи в журнали-ордери і відомості ведуть у хронологічному порядку на підставі первинних документів. У разі великої їх кількості, по однорідних операціях, використовують накопичувальні (допоміжні) відомості, підсумки яких наприкінці місяця переносять у журнали-ордери [36].

Для виконання контрольних функцій працівники бухгалтерської служби наділяються відповідними правами, яких немає у працівників інших підрозділів підприємства. Так, без підпису головного бухгалтера або уповноваженої ним особи грошові та розрахункові документи не мають юридичної сили. У більшості випадків головним бухгалтером попередньо переглядаються і візуються договори, які укладаються підприємством на виконання сторонніх робіт і послуг, постачання та відпуск товарно-матеріальних цінностей тощо.

Працівники бухгалтерської служби здійснюють контроль за діяльністю матеріально-відповідальних осіб, перевіряють їх звітність, беруть участь в

інвентаризації цінностей. На обліковий підрозділ покладається обов'язок не лише здійснювати контроль за правильністю оформлення первинних документів, а й за відповідність їх змісту чинному законодавству. Облікові працівники відповідають за збереженість бухгалтерської документації на всіх етапах документообігу, за своєчасність представлення бухгалтерської звітності відповідним користувачам.

В бухгалтерії під керівництвом головного бухгалтера працюють 6 бухгалтерів (див. рис. 2.1)

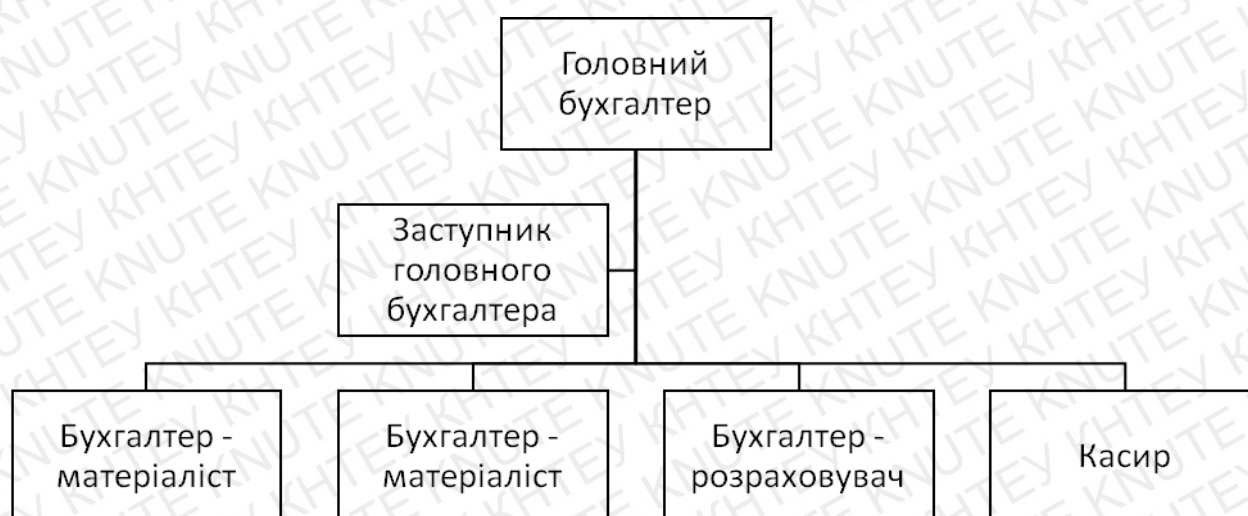

Рис. 2.1 Структура бухгалтерської служби ТОВ «Криворізька будівельна компанія».

Вказівки та розпорядження головного бухгалтера в межах його компетенції є обов'язковими для виконання всіма працівниками й структурними підрозділами підприємства.

Бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером є одним з провідних підрозділів управлінської структури підприємства, яка забезпечує формування повної і достовірної інформації про результати діяльності та майновий стан підприємства, необхідної для прийняття ефективних рішень, здійснення контролю за використанням матеріальних, трудових, фінансових ресурсів і попередження негативних явищ у господарській діяльності. Цим обумовлено місце бухгалтерської служби в системі інформаційних потоків підприємства.

Структура бухгалтерії включає такі групи (підрозділи):

1) фінансово-розрахункову, яка на підставі первинних документів виконує всі розрахунки щодо заробітної плати, утриманням з неї, здійснює контроль за використанням фонду оплати праці, веде облік відрахувань до фондів обов'язкового державного соціального й пенсійного страхування та розрахунків з іншими дебіторами і кредиторами, а також здійснює облік коштів у касі і банку, кредитних операцій, контролює додержання платіжної дисципліни.

2) матеріальну групу, яка веде облік придбання матеріальних цінностей та розрахунків з постачальниками, надходжень та витрачання матеріальних цінностей в розрізі місць їх зберігання, використання. На великих підприємствах для обліку видів матеріальних цінностей (основних засобів, сировини та матеріалів, готової продукції, інструментів та приладів тощо) створюються відповідні окремі групи;

3) виробничо-калькуляційну групу, яка веде облік витрат на всі види виробництв, калькулює фактичну собівартість продукції (робіт, послуг), визначає склад витрат на незавершене виробництво, виявляє результати роботи окремих підрозділів підприємства;

4) загальну (зведено-балансову) групу, яка здійснює облік інших операцій (облік доходів, фінансових результатів), займається групуванням та узагальненням бухгалтерської інформації (веде реєстри бухгалтерського обліку, інформація з яких слугує для складання фінансової звітності) та організує архів бухгалтерської документації.

Кожну групу очолює старший бухгалтер або заступник головного бухгалтера за певним напрямом, що визначається структурою бухгалтерії.

В свою чергу бухгалтерія передає:

– адміністративній службі – проекти наказів і розпоряджень з питань фінансової діяльності, довідки, дані на запит керівника, звіти про результати діяльності;

– відділу кадрів – відомості про використання чергових відпусток, бланки трудових книжок і додатки до них;

– комерційному відділу – дані про норми витрачання грошових коштів і матеріалів, дані про витрати за видами діяльності та окремими договорами, дані про оплату рахунків, дебіторів та кредиторів, вказівки з питань оформлення для обліку документів та даних.

Взаємодія зі сторонніми організаціями полягає у отриманні від банків виписок за рахунками, копій доданих до них документів та передачі розрахунково-платіжних банківських документів, чеків на отримання грошових коштів і об'яв на внесення готівки, інформації з питань роботи, балансів та звітів. До державної податкової служби бухгалтерія передає звіти про нарахування та сплату податків та інші документи.

В умовах ринкової економіки роль та самостійність представників професії бухгалтера надзвичайно зросли, але разом з тим підвищилась й їх відповідальність. Традиційно відповідальність працівника підприємства за допущені ним порушення розглядається в таких ракурсах: дисциплінарна, матеріальна, адміністративна, кримінальна. Бухгалтер – не виняток. До нього також застосовані ці види відповідальності.

Перехід до ринкової економіки, демократизація суспільства потребують і відповідних суттєвих змін в обліку, його наближення до реального економічного середовища, до вимог міжнародних стандартів.

Уже зараз в нормативних документах, які регулюють облік відповідних об'єктів, передбачено варіантність, альтернативність вирішення певних облікових процесів. Кожне підприємство, виходячи з конкретних умов своєї роботи, вибирає найбільш прийнятний для себе варіант, який забезпечує надійний контроль за ефективним використанням даного ресурсу. Цей вибір і становить, власне, суть сучасної облікової політики [35].

Відтак під обліковою політикою підприємства розуміють сукупність конкретних методів і способів організації та форм ведення бухгалтерського обліку, прийнятих підприємством на підставі загальних правил та особливостей його роботи. У процесі розробки облікової політики конкретним підприємством найбільш важливими є такі основні фактори:

- форма власності та організаційно-правова структура підприємства;
- галузеві особливості, які й визначають вид діяльності та зумовлюють технологічно-організаційні умови роботи;
- обсяг діяльності, кількість працівників, номенклатура продукції та ін.;
- відносини з податковою системою, наявність пільг та умови їх одержання;
- умови постачання та збуту продукції;
- матеріальна база та рівень забезпечення кваліфікованими обліковими працівниками;
- система та умови матеріальної заінтересованості, відповідальності тощо.

Облікову політику підприємства визначають його керівник та головний бухгалтер відповідним наказом чи розпорядженням з обов'язковим розкриттям в окремих розділах методичних принципів побудови бухгалтерського обліку, техніки його ведення та організації роботи бухгалтерської служби [8].

У першому розділі наказу (розпорядження) відображається: порядок оцінки нематеріальних активів, строк їхньої служби, варіант нарахування зносу, нарахування амортизації на основні засоби, порядок обліку транспортно-заготівельних витрат, методи оцінки та обліку виробничих запасів, види створюваних резервів, порядок розподілу прибутку [8].

Формуючи облікову політику підприємства вибирають, як правило, тільки один спосіб з кількох, передбачених відповідними нормативними документами. Якщо чинними положеннями не регламентується порядок ведення обліку стосовно якогось конкретного об'єкта, то підприємство самостійно встановлює його, виходячи з чинних положень бухгалтерського обліку [8].

У другому розділі наказу (розпорядження) затверджують робочий план рахунків, форму обліку на підприємстві, графік документообігу, форми бухгалтерських документів (за браком стандартних форм), організацію та порядок проведення інвентаризації, організацію внутрішньогосподарського обліку і контролю. Тут максимально враховуються особливості підприємства, необхідність та можливості забезпечення облікової інформації для управління і

контролю, ритмічної роботи бухгалтерського апарату та своєчасного складання звітності [8].

У третьому розділі встановлюють відповідальність за організацію обліку на підприємстві, порядок призначення і звільнення головного бухгалтера, відносини центральної бухгалтерії з обліковим апаратом господарських підрозділів. Формуючи облікову політику виходять з того, що підприємство функціонує безстроково, а всі господарські операції відносять до того звітного періоду, що в ньому вони відбувалися. Вибрана облікова політика, як правило, застосовується підприємством з року в рік. У будь-якому разі вона має залишатись незмінною принаймні протягом календарного року. Наступні її зміни можуть спричинитися змінами в законодавстві (відповідних нормативних актах), розробкою та застосуванням нових методів ведення обліку або суттєвими змінами в умовах роботи чи в структурі підприємства. Про зміни в обліковій політиці з їх ретельним обґрунтуванням підприємство повідомляє в пояснювальній записці до річного звіту [8].

Розробка та прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку, зміцненню його правової основи і забезпечує належну ефективність роботи відповідної господарської одиниці.[8]

На початку 2016 року генеральним директором ТОВ «Криворізька будівельна компанія» було затверджено Наказ про облікову політику підприємства (див. дод. Е), згідно з яким:

1. Товарно-матеріальні цінності визнавати, оцінювати і враховувати відповідно до вимог П(С)БО 9 «Запаси». Одиницею запасів визначити кожне найменування цінностей.
2. Застосувати такі методи оцінки запасів при відпуску їх у виробництво, продажу чи іншому вибутті: - ФІФО.
3. Предмети з терміном використання менш одного року, що супроводжують виробничий процес протягом звітного періоду, враховувати на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети». У момент передачі таких активів в експлуатацію списувати їх з балансу з одночасною організацією їхнього

оперативного кількісного обліку по місцях експлуатації протягом терміну фактичного використання таких предметів.

4. Оцінку ступеня завершеності операції з надання послуг (виконання робіт) здійснювати шляхом вивчення виконаної роботи, при цьому в бухгалтерському обліку доходи відображати у звітному періоді підписання акту наданих послуг (виконаних робіт). Визнання і відображення в обліку доходів здійснювати з вимогами П(С)БО 15 «Доход» на підставі принципу нарахування і відповідності.

5. Визнання і відображення в обліку витрат здійснювати відповідно до вимог П(С)БО 16 «Витрати» на підставі принципу нарахування і відповідності.

6. З метою визначення виробничої собівартості продукції установити наступний перелік змінних та постійних загально виробничих витрат:

Змінні загально виробничі витрати: основна і додаткова заробітна плата допоміжного виробничого персоналу; відрахування на соціальне страхування допоміжного і виробничого персоналу.

Постійні загально виробничі витрати: заробітна плата та інші виплати апарату керування; відрахування на соціальне страхування апарату керування; операційна оренда основних засобів виробничого призначення; амортизація основних засобів виробничого призначення.

Посадова інструкція — це документ, який регламентує організаційно-правовий статус працівників і визначає їх конкретні завдання та обов'язки, права, повноваження, відповідальність, знання та кваліфікацію, які необхідні для забезпечення ефективної роботи працівників. Вимоги посадових інструкцій враховуються під час добору кандидатів на вільні посади, переведенні на іншу роботу, атестації працівників та притягненні їх до дисциплінарної відповідальності в разі невиконання чи неналежного виконання обов'язків, порушення правил внутрішнього трудового розпорядку тощо.

Обов'язки бухгалтера можна розглянути у посадовій інструкції № 23. (див. дод. Ж)

Окремим наказом генерального директора на підприємстві затверджений графік документообігу, який є обов'язковим для виконання усіма структурними

підрозділами. (див. дод. З). Також на підприємстві розроблений та затверджений власний план рахунків (див. дод. И) згідно якого ведеться бухгалтерській облік.

В процесі фінансово-господарської діяльності ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» виникають господарські зв'язки і розрахункові відносини з постачальниками матеріальних цінностей і послуг.

До числа постачальників на підприємстві відносяться юридичні і фізичні особи, які здійснили поставку виробничих запасів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, необоротних активів чи інших цінностей. До підрядників юридичні та фізичні особи, які виконали будівельні, ремонтні чи інші роботи [39].

Дані первинних документів є підставою для формування інформації у регістрах аналітичного та синтетичного обліку.

Для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками в залежності від видів розрахунків на підприємстві ТОВ «Криворізька будівельна компанія» використовуються наступні первинні документи: рахунок на оплату, прибуткова накладна, рахунок, акт прийняття-здачі виконаних послуг, рахунок-фактура, довідка про вартість виконаних будівельних робіт, акт приймання виконаних будівельних робіт. (див. дод. К, Л, М, Н, П, Р, С).

Організація первинного обліку починається з вивчення складу облікових номенклатур. Насамперед визначають господарські факти, які слід відобразити в системі бухгалтерського обліку та зафіксувати у первинних документах — носіях обліково-економічної інформації. На склад облікових номенклатур впливають система звітності, об'єкти проміжного контролю їх формування. Тому перш ніж почати формування облікових номенклатур первинного обліку, слід ознайомитись із системою фінансової державної та внутрішньої звітності. Для того щоб визначити перелік облікових номенклатур складають перелік усіх об'єктів, які мають бути зафіксовані в первинних документах. При розробці облікових номенклатур первинного обліку потрібно там, де це можливо, укрупнювати одиниці вимірювання. Це дасть змогу зменшити кількість носіїв і обсяг облікової роботи.

У табл. 2.1 наведено перелік облікових номенклатур обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Таблиця 2.1

Перелік облікових номенклатур обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Характеристика даних, необхідних для обліку	Для чого потрібні дані	Вимірники		У яких носіях інформації фіксуються
		Натуральні	Вартісні	
Проведено розрахунок з постачальниками і підрядниками за доставлену продукцію безготівковим перерахуванням - Сума - Від кого - Кому - Дата - Номер рахунка - Підстави	Облік запасів Облік готівкових та безготівкових розрахунків	- + + + + +	+ - - - - -	Платіжне доручення; Виписка з банку
Оприбуткування товарно-матеріальних цінностей на складі покупця - Сума - Від кого - Кому - Дата - Строк дії - Додаткові умови - Кількість	Облік запасів Облік розрахунків з постачальниками	- + + + + +	+ - - - - -	Договір купівлі-продажу; Рахунки-фактури; Транспортні накладні
Обсяг та види послуг (робіт), одержаних від підрядника	Для списання суми витрат на відповідний об'єкт обліку Для проведення розрахунку з підрядником		+	Акт про виконані роботи, послуги
Суми заборгованості перед	Для проведення передоплати		+	Рахунок постачальника

постачальником чи підрядником				

Організація поточного обліку також починається з вивчення складу облікових номенклатур, які слід відобразити, проте вже в системі облікових реєстрів та різних розрахункових формах. Розробляючи облікові номенклатури поточного обліку, передусім визначають склад господарських фактів — явищ та процесів (господарські операції). В основу розробки складу облікових номенклатур поточного обліку покладено систему показників внутрішньої та зовнішньої звітності, план рахунків, класифікацію об'єктів, які визначено нормативними актами та методичними рекомендаціями. За своїм змістом облікові номенклатури поточного обліку бувають двох видів: прості (тобто такі, які в майбутньому не будуть деталізовані) і складні (які треба далі деталізувати). Отже, визначення переліку облікових номенклатур поточного обліку — це своєрідний перелік об'єктів обліку та руху їх за ознаками виду засобів, їх джерелами та процесами. Ця робота тісно переплітається з групуванням об'єктів обліку за різними ознаками, наявністю їх та рухом [35].

Організація підсумкового (узагальнюючого) обліку починається з виявлення складу облікових номенклатур, які мають бути відображені у відповідних підсумкових носіях облікової інформації. Ці номенклатури являють собою систему показників, що характеризують стан та зміну стану господарських фактів — явищ та процесів, а також активів, пасивів, затрат, доходів та результати діяльності. Формування показників залежить від багатьох факторів, які впливають на організацію підсумкового обліку. Важливим фактором є звітність, яку має подати та чи інша господарська система, періодичність цієї звітності, строки її подання, джерела одержання інформації. За цими ознаками номенклатуру підсумкового обліку поділяють на певні групи. За характером — на фінансову та внутрішньогосподарську. Такий поділ номенклатури є першим фактором, який впливає на вибір. За змістом — статистичну, оперативну та бухгалтерську. За періодичністю складання — на поточну та річну. При цьому до періодичної

відносять разову, місячну, квартальну, піврічну та дев'ятимісячну. Цей поділ має певне значення при організації підсумкового обліку. Основними нормативними документами, що визначають обсяг робіт з організації підсумкового обліку як звітності, є Положення про бухгалтерський облік і звітність в Україні, Інструкція зі складання звітності. Крім того, слід мати також методичні рекомендації щодо заповнення окремих показників звітності. Господарство повинно бути забезпечене цими нормативними та методичними документами. Формуючи облікові номенклатури підсумкового обліку, слід пам'ятати, що в окремих випадках звітні дані господарства заносять у зведену консолідовану звітність асоціації, фірми. Тому номенклатуру підсумкового обліку формують з урахуванням цієї вимоги. При цьому виокремлюють номенклатуру, яка використовуватиметься лише для складання зведеного звіту і внутрішніх потреб господарства [35].

У табл. 2.2 наведено перелік форм первинних документів які використовуються для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Таблиця 2.2

Перелік форм первинних документів з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

№	Документ	Призначення документа	Використання на підприємстві
1	Накладна	Документ, що надається і містить перелік товарів, їх кількість, ціну, за якою вони поставляються, умови постачання, відомості про постачальника та одержувача	+
2	ТТН	Це основний документ на вантаж, що повинен оформлятися при здійсненні вантажних автоперевезень.	+
3	Акт приймання-передачі виконаних робіт	Документ, в якому відображаються всі виконані роботи та надані послуги із зазначенням вартості та термінів виконання. За допомогою цього акту виконавець звітує перед замовником про виконану роботу.	+
4	Податкова накладна	Документ, який платник податку на додану вартість в Україні зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) на його вимогу.	+

5	Виписка банку	Банківський документ, що характеризує стан розрахункового рахунка підприємства та на основі якого останнє веде бухгалтерський облік операцій за розрахунковим рахунком.	+

Продовження табл. 2.2

6	Рахунок-фактура	Документ, що надається продавцем покупцеві і вміщує перелік товарів, послуг робіт, їх кількість і пропонувану ціну, по якій вони можуть бути поставлені покупцеві у разі його згоди, формальні особливості товару (колір, вага і т. д.), умови постачання і відомості про відправника і одержувача.	+
7	Платіжне доручення	Документ, що містить вимогу отримувача безпосередньо до платника, сплатити суму грошей та доручення платника банку, що його обслуговує, здійснити переказ визначеної платником суми грошей зі свого рахунка на рахунок отримувача.	+

Отже, організація бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Криворізька будівельна компанія» ведеться згідно вимог чинного законодавства України та П(С)БО.

2.2. Методика обліку та оподаткування операцій з постачальниками та підрядниками

Взаємовідносини підприємства з постачальниками та підрядниками регулюються раніше укладеними договорами. Договором поставки визнається такий договір купівлі-продажу, за яким продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати в обумовлений термін вироблені чи придбані ним ТМЦ покупцю. Це правовий документ, що визначає також права та обов'язки сторін. В ньому наводять таку інформацію: адреси сторін, предмет договору (найменування й кількість товару), ціна, умови й строки поставки, порядок розрахунків, відповідальність сторін за порушення умов договірних зобов'язань та ін [36].

Обов'язковою умовою укладання договорів має бути максимально точне відображення зобов'язань обох сторін.

Договори не є бухгалтерськими документи, але вони є початком подальшої роботи. Бухгалтер підприємства візує всі угоди, одночасно здійснюючи перевірку правильності їх складання: повнота викладення умов угоди, які повинні бути конкретизовані в частині строків виконання зобов'язань; вимоги до якості товару, способу доставки; відповідальність сторін за порушення умов угоди; порядок оформлення виконання зобов'язань, фінансових гарантій, що забезпечують виконання умов угоди.

Облік розрахунків з постачальниками є важливим елементом у системі бухгалтерського обліку на даному підприємстві. До основних завдань цього обліку відносять:

- формування повної й достовірної інформації про стан розрахунків з постачальниками й підрядниками за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги, необхідної користувачам бухгалтерської звітності;
- забезпечення інформацією, необхідної користувачам бухгалтерської звітності для контролю за дотриманням законодавства України при здійсненні організацією господарських операцій і їхньою доцільністю, наявністю й рухом майна й зобов'язань, використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів відповідно до затверджених норм, нормативами й кошторисами;
- контроль за дотриманням форм розрахунків, установлених у договорах з постачальниками й покупцями;
- контроль за станом дебіторської й кредиторської заборгованості;
- своєчасна звірка розрахунків з дебіторами й кредиторами для виключення простроченої заборгованості;
- контроль за виконанням плану надходження товарів;
- контроль виконання договірних зобов'язань постачальниками по кількості (обсягу), асортиментам, якості, строкам поставок товарів;
- контроль за правильним визначенням кількості, якості, цін, вартості ТМЦ, що надійшли, своєчасне і якісне оформлення документів на них. Від цього

залежить обґрунтування і своєчасне пред'явлення претензій постачальнику або транспортним організаціям за недопоставку, за зниження їхньої якості в порівнянні із зазначеною у документах постачальника;

- контроль за своєчасним і повним оприбуткуванням ТМЦ (що надійшли), матеріально-відповідальними особами;

- контроль за здійсненням своєчасних і правильних розрахунків з постачальниками.

Слід зазначити, що розрахунки з постачальниками є кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги за умов наступної оплати або іншого погашення зобов'язань. У випадку здійснення передоплати в бухгалтерському обліку виникає дебіторська заборгованість з авансів одержаних [39].

У табл. 2.3 наведено характеристику рахунків бухгалтерського обліку згідно «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій»

Таблиця 2.3

Характеристика рахунків з обліку операцій з постачальниками та підрядниками

Рахунок	Субрахунки	Облік		Аналітичний облік
		за Кт	за Дт	
63	631, 632, 633	Відображається заборгованість за одержані від постачальників та підрядників ТМЦ, прийняті роботи, послуги	Відображається погашення, списання заборгованості	Ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунка) на сплату
37	371	Відображається погашення, списання заборгованості	Відображається виникнення дебіторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками за виданими авансами	Ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення

В результаті взаємодії з постачальниками і підрядниками у ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» виникають зобов'язання внаслідок

фактичного отримання підприємством матеріалів, товарів, робіт чи послуг, які слід оплатити в майбутньому.

Для узагальнення інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками на підприємстві передбачено пасивний рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

До рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» на підприємстві ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» передбачено наступні субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними партнерами»;
  - 6311 «Розрахунки за товари»;
  - 6312 «Розрахунки за послуги»;
  - 6313 «Розрахунки з підрядниками (субпідрядниками)»;
- 632 «Розрахунки з іноземними партнерами»;
- 634 «Розрахунки з постачальниками за бартерними операціями»;
- 635 «Розрахунки з постачальниками за взаємозаліками».

За кредитом даного рахунку відображають заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги; за дебетом – її погашення, списання.

Записи за кредитом рахунку 63 сум, що належать за товарно-матеріальні цінності, роботи та послуги здійснюються на підставі наданих постачальниками (підрядниками) і прийнятих до оплати розрахункових документів, а за невідфактурованими поставками - згідно із супровідними вантажними документами та приймальними актами. Надходження матеріальних цінностей повинно бути підтверджено відповідними прибутковими документами, підписаними матеріально-відповідальними особами, або їх відмітками чи (надписами чи штампом) на документах постачальника.

Операції з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» відображають кореспонденцією, яка наведена в табл. 2.4 та табл. 2.5.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків з обліку операцій з постачальниками

№ пор.	Первинний документ	Зміст операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків, яку застосовує підприємство		
			Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	Прибуткова накладна № 145440 від 26.04.17	Придбано респіратор «Росток 9»	22	631	22	6311	3900
2	Податкова накладна	Нараховано НДС 20%	641	631	6412	6311	780
3	Платіжне доручення	Перераховано кошти постачальнику з розрахункового рахунку в АТ «Укрсіббанк»	631	311	6311	31131	4680

Таблиця 2.5

Кореспонденція рахунків з обліку операцій з підрядниками за умови попередньої оплати

№ пор.	Первинний документ	Зміст операції	Типова кореспонденція рахунків		Кореспонденція рахунків, яку застосовує підприємство		
			Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	Платіжне доручення	Перераховано з розрахункового рахунку в АТ «Укрсіббанк» аванс підприємству ТОВ «Науково-виробнича фірма «Еверест»	371	311	371	31131	80256
2	Податкова накладна	Відображено розрахунки за податковим кредитом	641	644	6412	644	13376

Продовження табл. 2.5

3	Акт № 1-08 СП приймання виконаних підрядних робіт за серпень 2018р.	Проведено залік вартості будівельних робіт - на суму вартості робіт	151	631	1511	6313	66880
		- на суму ПДВ	644	631	644	6313	13376
4		Здійснено розрахунок за виконані підрядником роботи	631	371	6313	371	80256

Загальна схема операцій з постачальниками має такий вигляд:

- на основі переговорів між постачальником та покупцем укладається договір.
- підприємство-постачальник виписує рахунок на оплату.
- виписаний рахунок підприємства-покупця передається в бухгалтерію з розпорядним надписом.
- ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» передає в обслуговуючий банк розпорядження на перерахування коштів зі свого рахунку на рахунок постачальника відповідно до виписаного рахунку-фактури.
- отримання підприємством-продавцем виписки банку, яка підтверджує надходження коштів на його банківський рахунок.

Після перелічених операцій, залежно від умов договору, на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» можливі такі варіанти розвитку подій:

- отримання ТМЦ після повної оплати його вартості;
- одержання всієї партії ТМЦ після його часткової оплати;
- оплата ТМЦ чеком з розрахункової чекової книжки й отримання всієї партії товару одночасно з виписуванням чека;

- отримання частини партії ТМЦ в міру їх оплати. У такому разі час від часу між підприємствами має проводитися звіряння (терміни встановлюються в договорі).

Документи з надходження ТМЦ можна поділити на три групи:

- документи, що засвідчують кількість і якість, до них відносять рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, специфікації, сертифікати, якісні посвідчення;
- розрахункові: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, векселі та ін.
- транспортні документи: вантажні квитанції, залізничні накладні - вони дають можливість одержати вантажі, що надійшли від іногородніх постачальників [27].

Безпосередньо на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» поставка матеріальних цінностей може здійснюватися: працівником підприємства - довіреною особою; підприємством-постачальником (яке згідно з укладеним договором, доставляє товар на склад покупця); зобов'язання щодо поставки товару на склад покупця бере на себе транспортна організація (перевізник).

В першому випадку на складі постачальника представник ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» пред'являє довіреність та документ, що засвідчує його особу. Довіреність видається працівникові за розпорядженням директора. Виписана довіреність дійсна протягом 10 днів. В ній вказують:

- найменування підприємства-одержувача і його адреса;
- ідентифікаційний код;
- найменування підприємства-платника і його адреса;
- номер розрахункового рахунку, найменування і код (МФО) банку;
- дата видачі і дата, до якої довіреність дійсна;
- кому видана довіреність: посада і прізвище, ім'я та по батькові;
- документ, що засвідчує особу працівника, на якого випишується довіреність, його серія, номер, дата видачі, ким виданий;
- назва організації-постачальника, від якої повинні бути отримані

цінності;

- номер і дата документа, на підставі якого одержують цінності;
- перелік цінностей, які належить одержати, їх найменування, одиниці

вимірювання і кількість [36].

Відпускаючи цінності із складу, постачальник виписує накладну-вимогу на відпуск матеріалів, із зазначенням номеру довіреності, дати її видачі, а також найменування товару, його кількість. Якщо ТМЦ доставляється автотранспортом, то оформляється товарно-транспортна накладна.

Після відпуску матеріалів довіреність та другий примірник накладної здається в бухгалтерію постачальника, а потім передаються довірній особі.

Доставлені довіреною особою на склад матеріали оприбутковуються комірником прибутковим ордером, а також реєструються в «Журналі обліку вантажів».

Довірена особа зобов'язана не пізніше від наступного дня після оприбуткування цінностей надати працівникові, який виписує довіреності, документи про придбання та оприбуткування матеріалів на складі.

Рахунок-фактура підписується керівником і головним бухгалтером постачальника, а також особою відповідальним за відпуск товарів і скріплюється печаткою організації. У рахунку-фактурі не допускаються підчищення й помарки. Виправлення завіряють підписом керівника й печаткою підприємства постачальника із вказівкою дати виправлення.

У другому випадку доставки ТМЦ, вартість доставки є включеною у вартість цінностей одразу і тому в рахунку-фактурі окремо не виділяються.

Якщо цінності доставляються сторонньою транспортною організацією на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія», то з нею укладається договір на перевезення. При цьому також оформляється товарно-транспортна накладна. Відображаючи в оформлених документах факт перевезення цього виду цінностей, у вартість придбаного товару включають вартість транспортних послуг перевізника.

Для розрахунків з постачальником за отримані товарно-матеріальні цінності ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» переважно використовує платіжне доручення, за яким обслуговуючий банк перераховує кошти на рахунок постачальника, в окремих випадках використовувалась готівкова форма оплати.

Супровідні й розрахункові документи, виписуються в декількох примірниках: постачальникові, одержувачеві товару, інші передаються у відповідні банки для оплати вартості товарів, тари, робіт, послуг.

У певних випадках разом з супровідними документами виписуються специфікації, акти звірки, акти здачі-приймки виконаних робіт, пакувальні ярлики, які характеризують якість товару, кількість місць і інші пункти умов договорів поставки. При відсутності транспортних і інших супровідних документів приймання товарів оформляється спеціальним прийомним актом фактичної наявності товарів, що виписується в 2-х примірниках і в якому робиться оцінка про відсутність документів. Один примірник направляється постачальникові, другий - використовується підприємством для обліку товарів.

Перевірені документи передають керівникові підприємства для акцепту (згоди на оплату), або відмови від акцепту повністю або частково, із вказівкою суми й мотиву відмови.

При одержанні послуг, прийнятті виконаних робіт підставою для здійснення розрахунків є підписаний замовником - ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» - Акт виконаних робіт, наданих послуг, в якому зазначають обсяги виконаних робіт, вартість та ін.

У разі виявлення у пункті прибуття ТМЦ невідповідності кількості прийнятих кількості, зазначеній у транспортних документах, складається акт. На підставі акта ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» може у встановлені строки пред'явити продавцю претензію, а якщо є можливість покласти відповідальність на перевізника, то претензія пред'являється йому. Покупець сплачує фактично отримані товари, а на суму нестачі понад норми природних втрат виставляється претензія.

Виявлені в процесі приймання товарів розбіжності оформлюють відповідними документами у встановленому порядку і у відповідні строки. З цією метою на підприємстві складають Акт про встановлені розбіжності, який оформлюється комісією з обов'язковою участю матеріально відповідальної особи і представника постачальника.

Наприкінці місяця всі підшиті документи за звітній період на товари, що надійшли на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія», разом з реєстрами прибуткових документів за місяць, передаються до бухгалтерії, де здійснюється їх обробка та перевірка. Так бухгалтер проводить перевірку фактичної наявності документів з даними відображеними в реєстрі прибуткових документів.

Первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками складені на типових формах. Господарські операції в первинних документах відображаються у відповідності з нормативними актами про документи та документообіг у бухгалтерському обліку.

Якщо постачальник є платником ПДВ, він виписує покупцю ще й податкову накладну. Податкова накладна є звітним податковим документом і одночасно розрахунковим документом, що підтверджує виникнення податкового обов'язку платника податків у зв'язку з продажем товарів (робіт, послуг) і одночасно підтверджує право на податковий кредит у покупця – платника податків у зв'язку з придбанням. Обов'язкові реквізити: номер, дата виписування та дата отримання, назва юридичної особи, повна назва одержувача, податковий номер платника податку, місцезнаходження юридичної особи або місце податкової адреси фізичної особи, опис (номенклатура) товарів (робіт, послуг) та їх кількість (обсяг, об'єм), ціна продажу без врахування ПДВ, ставка та сума ПДВ, сума з ПДВ. Цей документ засвідчується підписом та печаткою продавця.

Згідно з пунктом 188.1 статті 188 ПКУ база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг визначається виходячи з їх договірної вартості з урахуванням загальнодержавних податків та зборів (крім акцизного податку на реалізацію суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів, збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що справляється з вартості

послуг стільникового рухомого зв'язку, податку на додану вартість та акцизного податку на спирт етиловий, що використовується виробниками - суб'єктами господарювання для виробництва лікарських засобів, у тому числі компонентів крові і вироблених з них препаратів (крім лікарських засобів у вигляді бальзамів та еліксирів) [23].

При цьому база оподаткування операцій з постачання товарів/послуг не може бути нижче ціни придбання таких товарів/послуг, база оподаткування операцій з постачання самостійно виготовлених товарів/послуг не може бути нижче звичайних цін, а база оподаткування операцій з постачання необоротних активів не може бути нижче балансової (залишкової) вартості за даними бухгалтерського обліку, що склалася станом на початок звітного (податкового) періоду, протягом якого здійснюються такі операції (у разі відсутності обліку необоротних активів - виходячи із звичайної ціни) [23].

Згідно з п. 187.8 ст. 187 ПКУ датою виникнення податкових зобов'язань за операціями з постачання товарів, надання послуг є дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату товарів та послуг або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання товарів, надання послуг, залежно від того, яка з подій відбулася раніше [23].

Датою віднесення сум податку до податкового кредиту для операцій з постачання товарів, надання послуг є дата складення платником податкової накладної за такими операціями, за умови реєстрації такої податкової накладної в ЄРПН. (п. 198.2 ст. 198 ПКУ) [23].

Відповідно до п. 198.3 ст. 198 ПКУ податковий кредит звітного періоду визначається виходячи з договірної (контрактної) вартості товарів/послуг та складається із сум податків, нарахованих (сплачених) платником податку за ставкою, встановленою п. 193.1 ст. 193 ПКУ, протягом такого звітного періоду у зв'язку з:

- придбанням або виготовленням товарів та наданням послуг;

- придбанням (будівництвом, спорудженням) основних фондів (основних засобів, у тому числі інших необоротних матеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій у необоротні капітальні активи);

Нарахування податкового кредиту здійснюється незалежно від того, чи такі товари/послуги та основні фонди почали використовуватися в оподатковуваних операціях у межах провадження господарської діяльності платника податку протягом звітного податкового періоду, а також від того, чи здійснював платник податку оподатковувані операції протягом такого звітного податкового періоду.

При цьому п. 198.5 ст. 198 ПКУ визначено, що платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання виходячи з бази оподаткування, визначеної відповідно до п. 189.1 ст. 189 ПКУ, та скласти не пізніше останнього дня звітного (податкового) періоду і зареєструвати в ЄРПН в терміни, встановлені ПКУ для такої реєстрації, зведену податкову накладну за товарами/послугами, необоротними активами (для товарів/послуг, необоротних активів, придбаних або виготовлених до 01 липня 2015 року, – у разі, якщо під час такого придбання або виготовлення суми податку були включені до складу податкового кредиту), у разі якщо такі товари/послуги, необоротні активи призначаються для їх використання або починають використовуватися, зокрема в операціях, що не є господарською діяльністю платника податку [23].

З метою застосування цього пункту податкові зобов'язання визначаються по товарах/послугах, необоротних активах:

- придбаних для використання в неоподатковуваних операціях – на дату їх придбання;

- придбаних для використання в оподатковуваних операціях, які починають використовуватися в неоподатковуваних операціях, – на дату початку їх фактичного використання, визначену в первинних документах, складених відповідно до Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» із змінами і доповненнями.

Отже, при отриманні товарів/послуг, що будуть використовуватись в неоподатковуваних операціях або в операціях, що не є господарською діяльністю, платник податку повинен відповідно до п. 208.2 ст. 208 ПКУ нарахувати податкові зобов'язання за такою операцією і скласти податкову накладну, яка підлягає обов'язковій реєстрації в ЄРПН. На підставі такої зареєстрованої в ЄРПН податкової накладної платник податку включає суму ПДВ, зазначену у ній, до складу податкового кредиту [23].

При цьому з огляду на те, що товари/послуги придбані для використання в неоподатковуваних операціях та не в господарській діяльності, платник податку на дату їх придбання зобов'язаний визначити податкові зобов'язання на підставі п. 198.5 ст. 198 ПКУ [23].

Особливості відображення попередньої (авансової) оплати постачальникам пов'язані з правилом «першої події». Це стосується і валових витрат з податку на прибуток підприємства і, звичайно ж, податкового кредиту з ПДВ. Після здійснення такої оплати, незважаючи на те, що підприємство ще не одержало оплачені товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги), вже виникають валові витрати та податковий кредит з ПДВ. Якщо з відображенням валових витрат немає проблем (вони в бухгалтерському обліку (на рахунках) не відображаються), то з податковим кредитом виникають проблеми. В бухгалтерському обліку для відображення податкового кредиту немає підстав, а, отже, немає «джерела нарахування». Однак у податковому обліку така підстава існує, і в зв'язку з цим необхідно суму податкового кредиту відобразити по дебету субрахунку 641. Але оскільки немає «джерела нарахування», то виникає питання: «А що ставити по кредиту в даній проводці?» От з цієї причини і з'явився «штучно створений» субрахунок 644 «Податковий кредит», що і ставиться по кредиту в даному випадку (див. таблицю 2.5 операцію № 2). Після того, як товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги) будуть отримані, і в бухгалтерському обліку з'явиться підстава для відображення податкового кредиту з ПДВ, його нарахування вже відображається по дебету субрахунку 644 (див. таблицю 2.5 операцію № 3)

Отже, на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» основними документами, супровідниками вантажу, є рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні. Основними розрахунковими документами є платіжне доручення, що надається в банк для здійснення платежів.

Отже, весь процес розрахунків з постачальниками і підрядниками включає два етапи: на першому - ведеться первинний облік надходження ТМЦ, послуг, робіт і облік їх оплати; другий - включає в себе формування звітних документів, а саме оборотно-сальдової відомості і журналу-ордеру.

2.3. Узагальнення інформації про операції з постачальниками та підрядниками у звітності

Система розрахунків з постачальниками є складовою обліку кожного підприємства. Діяльність, що пов'язана із здійсненням закупівель, є комплексною, оскільки пов'язана як з функціональними видами діяльності на підприємстві, так із зовнішнім оточенням, наприклад, із постачальниками, які можуть впливати на здобуття стійкої конкурентної переваги на ринку [41].

Належна фіксація фактів здійснення розрахунків з постачальниками та підрядниками є невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку підприємств, яка побудована на основі документування та складання звітності.

Фінансова звітність підприємства формується з дотриманням таких принципів:

- автономність підприємства, за яким кожне підприємство розглядається, як юридична особа, що відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства;
- безперервність діяльності, що передбачає оцінку активів та зобов'язань підприємства виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі;
- періодичність, що припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності;

- історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;
- нарахування та відповідності доходів і витрат, за яким для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та звітності в момент їх виникнення незалежно від часу надходження і сплати грошей;
- повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;
- послідовності, який передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності за відповідними П(С)БО;
- обачності, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- превалювання сутності над формою, за яким операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;
- єдиного грошового вимірника, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці.

Інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у фінансовій звітності, включає:

- назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства (країну), де зареєстроване підприємство, адресу його офісу);
- короткий опис основної діяльності підприємства;
- назву органу управління, у віданні якого перебуває підприємство, або назву його материнської (холдингової) компанії;
- середню чисельність персоналу підприємства протягом звітного періоду.

Кожний фінансовий звіт повинен містити дату, станом на яку наведені його показники, або період, який він охоплює. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого цим Положенням (стандартом), то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності.

У фінансовій звітності мають бути вказані валюта, в якій відображені елементи звітності, та одиниця її виміру. Якщо валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство повинно розкривати причини цього та методи, що були використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу.

Підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису:

- принципів оцінки статей звітності;
- методів обліку щодо окремих статей звітності.

Інформація, що підлягає розкриттю, наводиться безпосередньо у фінансових звітах або у примітках до них.

Формування інформаційної бази про розрахунки з постачальниками та підрядниками починається із складання первинних документів, до яких відносяться: договори, накладні, рахунки-фактури, рахунки, акти прийнятих робіт, послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, зовнішньоекономічні договори купівлі-продажу, вантажно-митні декларації, приймальні акти і акти експертизи торговельно-промислової палати, комерційні документи (рахунки-фактури, ІНВОЙСИ, що підтверджують митну вартість товару); транспортні накладні [41].

Інформація про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності знайшла своє відображення у Балансі. Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. баланс (звіт про фінансовий стан) - звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Метою складання балансу є надання

користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату [10].

У табл. 2.6 на прикладі підприємства ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» наведена інформація про відображення у Балансі (Звіті про фінансовий стан) інформації про облік операцій з постачальниками та підрядниками

Таблиця 2.6

Відображення в Балансі (Звіті про фінансовий стан) інформації про облік операцій з постачальниками та підрядниками

Актив			
Назва рядка	Код рядка	Сума станом на 31.12.2017, тис грн.	Характеристика
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1130	6407	Сальдо Дт 371 Відображається сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів
Пасив			
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги	1615	11445	Сальдо Кт 63 Відображають суму заборгованості постачальникам та підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи й отриманні послуги (крім заборгованості забезпеченої векселями, якщо вона наводиться в статті рядка 1605). Якщо ж заборгованість, забезпечена векселями, не відображається в рядку 1605, то її слід наводити в такому рядку (сальдо Кт 62)

Другою формою є Звіт про рух грошових коштів. Згідно НП(С)БО 1 звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання

користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах) за звітний період [10].

Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності (наказ Мінфіну №433 від 28.03.2013 р.) передбачено, що при складанні фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності підприємства можуть обрати спосіб складання звіту про рух грошових коштів за прямим або непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту [41].

На підприємстві ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» Звіт про рух грошових коштів складається прямим методом

У табл. 2.7 на прикладі підприємства ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» наведена інформація про відображення у Звіті про рух грошових коштів інформації про облік операцій з постачальниками та підрядниками

Таблиця 2.7

Відображення у Звіті про рух грошових коштів інформації про облік операцій з постачальниками та підрядниками

Назва статті	Код	Сума станом на 31.12.2017, тис грн.	З чого формується	Характеристика
Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Витрати на оплату				
Товарів (робіт, послуг)	3100	149842	Аналітичні дані Дт рахунків 63,68, 371 (у частині виданих передоплат) у кореспонденції з Кт рахунків 30,31	Наводять суми грошей, сплачених постачальникам і підрядникам за одержані ТМЦ, прийняті роботи та надані послуги
Авансів	3135	138849	Обороти за Дт 371, 63 Кт 30, 31 (у частині сум авансів і передоплат перерахованих у рахунок майбутніх поставок)	Суми попередньої оплати й авансових платежів постачальникам і підрядникам за товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги), що будуть поставлені (виконані, надані)

Облік операцій з постачальниками та підрядниками повинен бути достовірним і повністю розкривати реальний стан заборгованості суб'єкта господарювання. Саме тому необхідною умовою для усіх без винятку підприємств та організацій є ведення документації стосовно даного питання.

Усі дані документації служать джерелами для формування розрахункової бази для аналізу заборгованості та платоспроможності підприємства в цілому, що служить для визначення рівня рентабельності підприємства, тобто відношення усього його майна до розміру зобов'язань. В залежності від рівня забезпеченості підприємства можна робити висновки про успішність діяльності суб'єкта господарювання та про економічну доцільність рішень що приймають управлінці виходячи із даних управлінського та бухгалтерського обліку, при цьому маючи достовірну інформацію щодо джерел формування коштів на підприємстві, кількості залучених коштів та зобов'язань підприємства.

Бухгалтерська фінансова звітність, ґрунтуючись на узагальнених даних бухгалтерського обліку, виступає ланкою зв'язку між підприємством із зовнішнім середовищем. Вона задовольняє вимоги щодо необхідного обсягу інформації, можливостей її засвоєння зовнішніми і внутрішніми користувачами. Обліковий процес здійснюється на підставі первинної документації та закінчується складанням фінансової звітності, де розкривається інформація про власний капітал та його складові. Фінансова звітність має достовірно та правдиво відображати інформацію про елементи власного капіталу та фінансово-майновий стан підприємства, що дозволить користувачам звітності приймати обґрунтовані та виважені управлінські рішення. діяльність платника податків відповідно до даних фінансового та податкового обліку [41].

Висновки до розділу 2

У сучасних умовах господарювання роль бухгалтера на підприємствах постійно зростає, оскільки розширюється перелік його функцій. Жодне управлінське рішення не обходиться без інформації головного бухгалтера щодо

його ефективності, можливих економічних і податкових наслідків. Таким чином, роль бухгалтера на сучасному підприємстві не обмежується відображенням операцій на рахунках бухгалтерського обліку та складанням звітності, а передбачає також надання допомоги керівництву під час розв'язання проблем управлінського характеру.

Необхідність створення бухгалтерської служби як відокремленого підрозділу підприємства, з правової точки зору, зумовлена двома причинами. По-перше, без ведення бухгалтерського обліку від моменту реєстрації до офіційної ліквідації підприємство не має права на існування. По-друге, бухгалтерська служба є тим підрозділом, який повинен слідкувати за дотриманням діючого законодавства: господарського, податкового, трудового та ін., оскільки лише законні господарські операції підлягають відображенню у бухгалтерському обліку. Причому контроль повинен здійснюватися як щодо рішень і дій всіх працівників підприємства, так і щодо операцій, які здійснюються з контрагентами підприємства.

Працівники бухгалтерської служби здійснюють контроль за діяльністю матеріально-відповідальних осіб, перевіряють їх звітність, беруть участь в інвентаризації цінностей. На обліковий підрозділ покладається обов'язок не лише здійснювати контроль за правильністю оформлення первинних документів, а й за відповідність їх змісту чинному законодавству. Облікові працівники відповідають за збереженість бухгалтерської документації на всіх етапах документообігу, за своєчасність представлення бухгалтерської звітності відповідним користувачам.

Синтетичний та аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на сплату. Задля аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві використовуються наступні облікові реєстри: Журнал 3 відомості аналітичного обліку, відомість за рахунком 6311, відомість за рахунком 6312, відомість за рахунком 6313, відомість 3.3 аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками (див. дод. Т, У, Ф, Х, Ц).

На ТОВ «КБК» всі записи у регістрах бухгалтерського обліку проводяться на підставі первинних документів, які фіксують факти здійснення господарської операції і розпорядження на їх проведення.

Для отримання показників, різних за мірою деталізації, узагальнення в бухгалтерському обліку використовуються два види рахунків: синтетичні (узагальнені) і аналітичні (деталізовані). Організація аналітичного обліку дозволяє в електронній бухгалтерії простежувати розрахунки з конкретними постачальниками, враховуючи наявність та рух товарно-матеріальних цінностей, виконання договорів. Формування аналітичних даних здійснюється шляхом групування однакових за економічним змістом даних первинних документів у відомостях, з яких підсумки переносяться у відповідні журнали.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

3.1. Джерела, основні показники та методи контролю і аналізу операцій з постачальниками та підрядниками

Ефективність розрахункових відносин між підприємствами в цілому залежить від стану внутрішньогосподарського контролю розрахунків у межах окремого підприємства.

Несвоєчасне виявлення помилок у розрахункових документах призводить до виникнення різних суперечок під час розрахунків, створення конфліктних ситуацій між контрагентами. Тому мета контролю полягає не лише у перевірці дотримання вимог нормативно-правового забезпечення під час здійснення розрахункових операцій, але й їх, документально-облікового обґрунтування.

Особливу увагу слід звернути на законність розрахунків, їх доцільність, документальне оформлення та правильність відображення розрахункових операцій за даними бухгалтерського обліку та звітності.

Об'єктами внутрішньогосподарського контролю розрахунків є використання коштів і стан їх обліку та звітності у процесі наступних операцій: розрахунки з постачання й закупок, розрахунки з іншими дебіторами та кредиторами, розрахунки з бюджетом, розрахунки з персоналом з оплати праці, розрахунки за претензіями та відшкодуванням завданих матеріальних збитків, інші розрахунки підприємства [43].

Джерела інформації внутрішньогосподарського контролю розрахунків у частині нормативно-правового забезпечення складаються з: Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті затверджена Постановою НБУ 21.01.04 № 22 зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.04 № 377/8976, П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість"

затверджений наказом МФУ від 08.10.1999 р. № 237, П(С)БО 11 "Зобов'язання" затверджений наказом МФУ від 31.01.2000 р. № 20 та інших законодавчих актів стосовно регулювання розрахунків за їх видами.

Під час контролю розрахунків поряд з нормативно-законодавчою інформацією, використовують певні розрахунково-платіжні документи, виписки банку, записи в бухгалтерських реєстрах [43].

Перевірка виникнення погашення заборгованості здійснюється за відповідними субрахунками (синтетичних рахунків) у розрізі особових рахунків аналітичного обліку.

Основна мета контролю - встановити відповідність здійснених операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками чинному законодавству і достовірність відображення цих операцій у бухгалтерській звітності. Відповідно до основної мети в першу чергу необхідно перевірити наявність договорів з постачальниками і підрядниками, правильність їх оформлення і відповідність змісту договорів економічному глузду зроблених угод. При цьому всі операції з постачальниками і підрядниками можна розділити на дві групи в залежності від предмета і сутності договорів, що укладаються. У першу групу входять розрахунки з постачальниками. Предмет договорів групи - придбання будь-яких товарів і майнових прав. Основні форми договорів, що укладаються в рамках цієї групи: договір купівлі-продажу, договір поставки. У другу групу входять розрахунки з підрядниками. Предметом договорів цієї групи є виконання певної роботи і здача її результату замовникові. Основні форми договорів: підяду, договір надання послуг. Подібний розподіл на групи зумовлено тим що специфіка договорів всередині кожної з груп вимагає різних підходів при проведенні контролю [43].

У ході контролю даного розділу обліку підлягають перевірці: надходження товарно-матеріальних цінностей (виконаних робіт, наданих послуг), у тому числі невідфактуровані поставки і поставки забезпечені векселями; виставлені постачальникам і підрядникам претензії; списані безнадійні до стягнення борги видані аванси та отримані комерційні кредити. При цьому особлива увага повинна

бути приділена простроченій заборгованості та заборгованості зі строком позовної давності. Слід з'ясувати причини виникнення такої заборгованості уточнити, які були прийняті заходи до її стягнення. При наявності дебіторської заборгованості необхідно встановити дату і причину її виникнення. У випадку, якщо серед контрагентів підприємства є постачальники-нерезиденти, що здійснюють поставки за іноземну валюту, слід з'ясувати, як проводився облік курсових різниць та виконувався перерахунок залишків за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» на звітну дату. При наявності постачальників-резидентів, договори на поставку від яких виражені в іноземній валюті (або в умовних одиницях), необхідно визначити, яким чином в обліку відображалися сумові різниці, що виникли до дати прийняття товарно-матеріальних цінностей (виконаних робіт, наданих послуг) до обліку і після цієї дати [44].

До основних завдань аналізу розрахунків з постачальниками на підприємстві відносять:

- встановлення наявності і правильності оформлення документів з поставки ТМЦ (договорів, рахунків-фактур, актів звіряння розрахунків);
- встановлення правильності здійснення вказаних операцій та відображення їх у обліку, а також перевірка своєчасності, правильності та достовірності здійснених розрахунків грошовими коштами, законності, достовірності та правильності відображення в обліку здійснених розрахунків з використанням векселів та товарообмінних операцій;
- визначення правильності оцінки отриманих товарів при бартерних (товарообмінних) операціях;
- підтвердження повноти і своєчасності оприбуткування отриманих товарів і обліку виконаних робіт;
- встановлення правильності оформлення та відображення в обліку виданих авансів, пред'явлення претензій;
- встановлення правильності відображення за відповідними статтями кредиторської заборгованості в балансі підприємства;

- встановлення причин та строків виникнення заборгованості по розрахунках, визначення реальності та шляхів її погашення [44].

Джерелами інформації для проведення аналізу є:

- законодавчі і нормативні акти, що регулюють питання організації обліку і оподаткування розрахункових операцій;
- наказ про облікову політику підприємства;
- договір на постачання товарно-матеріальних засобів, виконання робіт і послуг;
- журнал реєстрації рахунків-фактур постачальників;
- рахунки-фактури постачальників;
- журнал реєстрації довіреностей на отримання товарно-матеріальних засобів;
- акти звіряння розрахунків;
- акти інвентаризації розрахунків;
- копії платіжних доручень;
- книга придбання товарно-матеріальних засобів;
- бухгалтерська звітність, облікові реєстри, обігові відомості, журнали-ордери [44].

Для ефективності проведення контролю та аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками необхідно визначити, які методи та прийоми будуть використовуватись для отримання даних для аналізу.

Методичні прийоми контролю розрахунків включають:

- інвентаризацію;
- вибіркові та суцільні спостереження;
- службові розслідування;
- економічний аналіз та економіко-математичні методи;
- інформаційне моделювання;
- документальні прийоми (дослідження інформації за сутністю та змістом, перевірка на нормативно-правову відповідність, зустрічна перевірка, зіставлення, логічна перевірка розрахункових реєстрів, взаємний контроль операцій);

- методичні прийоми узагальнення та реалізації результатів контролю (систематизація та групування виявлених порушень, складання проміжних актів, додатків до актів та висновків Ревізійної комісії, оформлення результатів контролю).

- правова оцінка укладання договорів на постачання продукції; застосування письмового підтвердження від третіх осіб;

- перевірка документів, отриманих суб'єктами підприємницької діяльності від третіх осіб;

- застосування прийому інспекції та аналітичних процедур [43].

Для цього використовуються пряме підтвердження, вивчення контрактів, договорів. У процесі аналізу дається оцінка умов заборгованості - з погляду їх реальності і повноти. Звертається увага на строки, обмеження використання ресурсів, можливість залучення додаткових джерел фінансування. При аналізі розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками перш за все необхідно оцінити систему внутрішнього контролю на підприємствах. При цьому можуть також застосовуватись прийоми опитування (письмові чи усні) працівників підприємства. Для цього можна вивчити такі питання:

- чи існують у наявності договори на поставку продукції;
- чи проводяться звіряння з постачальниками (щоквартально, на кінець року);

- на скільки відсотків охоплюють такі звіряння всі операції по розрахунках з постачальниками;

- кому надано право на отримання довіреностей, чи зафіксовано прізвище особи в наказі про облікову політику підприємства;

- чи реєструються рахунки-фактури постачальників в окремому журналі;

- чи мають місце факти неповернення невикористаних довіреностей на отримання товарно-матеріальних запасів;

- чи своєчасно пред'являються претензії постачальникам;

- чи існують постійно діючі комісії з встановлення розбіжностей між фактично отриманими товарно-матеріальними запасами і даними, що вказані в

супроводжувальних і первинних документах;

- чи завжди задовольняються пред'явлені постачальниками претензії;
- чи застосовуються штрафні санкції до постачальників за невиконання ними договірних зобов'язань;
- чи документально оформляється повернення матеріальних цінностей, що не відповідають якості, яка вказана в супроводжувальній документації;
- чи здійснюється завезення матеріальних цінностей постачальниками на підприємство без наявності договорів;
- чи розроблена для працівників бухгалтерії типова схема кореспонденції рахунків по розрахунках з постачальниками;
- чи своєчасно надходять у бухгалтерію документи постачальників на оприбуткування товарно-матеріальних запасів від матеріально відповідальної особи;
- чи здійснює бухгалтер перерахунок сум, що вказані в рахунках;
- чи звіряє бухгалтер ціни, що вказані в документах, рахунках-фактурах, накладних, товарно-транспортних накладних, актах прийому-передачі [44].

Переважаючи форму розрахунків з постачальниками та підрядниками аналітик визначає при здійсненні аналізу переліку продукції постачальників та суми кредиторської заборгованості перед ними на кінець року. Аналітик проводить вибіркочу перевірку найбільш значних сум, вивчає наявні господарські договори та первинні документи.

Перевірка форм розрахунків з постачальниками і підрядниками полягає у встановленні додержання законодавства щодо них та встановлених обмежень на застосування окремих із них.

Аналітик досліджує зміст господарських операцій, встановлює її законність, діяльність і достовірність.

Аналіз здійснюється окремо за кожним постачальником за кожним документом (рахунком) на сплату.

Аналітик перевіряє правильність і своєчасність виконання договірних зобов'язань постачальниками і підрядниками за виконані роботи чи надані

послуги починаючи з аналізу результатів інвентаризації кредиторської заборгованості за відповідними звітними періодами на найближчу дату до початку аудиту. Дані інвентаризації слід звірити із сумами, відображеними у Головній книзі та балансі за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками». Звірянню підлягають залишки кредиторської заборгованості на початок звітного періоду, відображені в регістрах бухгалтерського обліку, із залишками в попередньому звітному періоді, й уточнюються реальність кредиторської заборгованості.

Важливе значення серед сукупності методичних прийомів контролю розрахункових операцій належить прийому інвентаризації.

Аналіз матеріалів інвентаризації розрахунків дає змогу зосередити увагу на сумнівних розрахунках, перевірити обґрунтованість створення резерву за сумнівними боргами і законність їх списання з балансу [45].

Кожна сума кредиторської заборгованості на окремих рахунках розглядається з погляду виникнення боргу, причини і давності створення заборгованості, реальності її одержання. Заборгованість, не сплачена в установленний строк, — це заборгованість зі строком сплати, що минув, яка має бути погашена. Тому необхідно з'ясувати причини її непогашення у визначені терміни [45].

Звертається увага на правильність застосування постачальниками цін, тарифів за послуги. Подібні факти виявляють зіставленням цін, вказаних у рахунках постачальників, з цінами, вказаними в договорах.

3.2. Методика та організація контролю за операціями з постачальниками та підрядниками

Методика контролю - послідовність і порядок застосування прийомів (методів) контролю з метою встановлення об'єктивної істини про об'єкт бухгалтерського обліку та доведення цієї істини до користувачів фінансової звітності[31].

Організація контролю – це процедура, яка передбачає визначення стратегії контролю, планування, застосування цієї стратегії та практичне проведення контролю [31].

Внутрішній аудит виступає складовою частиною внутрішньогосподарського контролю і здійснюється як безпосередньо керівництвом та іншими посадовими особами, так і його спеціальними контрольними службами. Внутрішній контроль може здійснюватися власником шляхом створення ревізійних комісій, спеціальної служби внутрішнього контролю (аудиту) або безпосередньо управлінським апаратом.

Метою внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства, здійснюваного працівниками служби внутрішнього контролю (аудиту) підприємства, є:

- забезпечення систематичного спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність і зміну сум дебіторсько-кредиторської заборгованості;
- своєчасністю перерахування коштів постачальниками та підрядникам і відшкодування належних;
- правильністю пред'явлення претензій і вчасністю їх погашення, дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни на рівні її впливу на платоспроможність підприємства, що забезпечує його нормальну фінансово-господарську діяльність.

Можна відзначити, що внутрішній контроль операцій з постачальниками та підрядниками буде включати декілька окремих послідовних етапів: підготовчий, проміжний, етап фізичної перевірки, завершальний етап.

На підготовчому етапі необхідно зібрати всю інформацію щодо відображення в обліку операцій з постачальниками та підрядниками.

На проміжному етапі - повинна бути проаналізована правильність складання фінансової звітності за період, що перевіряється, та відображення в ній даних щодо операцій з постачальниками та підрядниками. При виявленні суттєвих недоліків необхідно у письмовому вигляді проінформувати про це

керівництво підприємства з можливими рекомендаціями щодо виправленню помилок.

На етапі фізичної перевірки головним завданням є виявлення реального існування залишків кредиторської і дебіторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками і з'ясування, кому вони належать. Для цього можна окремим постачальниками надіслати листи – запити з проханням підтвердити суму заборгованості. Також здійснюється певні процедури щодо перевірки правильності відображення в обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками за встановленими критеріями оцінки фінансової звітності, а саме: повнота відображення, оцінка, реальність існування, належність, правильність [36].

Процедури контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками на етапі фізичної перевірки зображено на рис. 3.1.

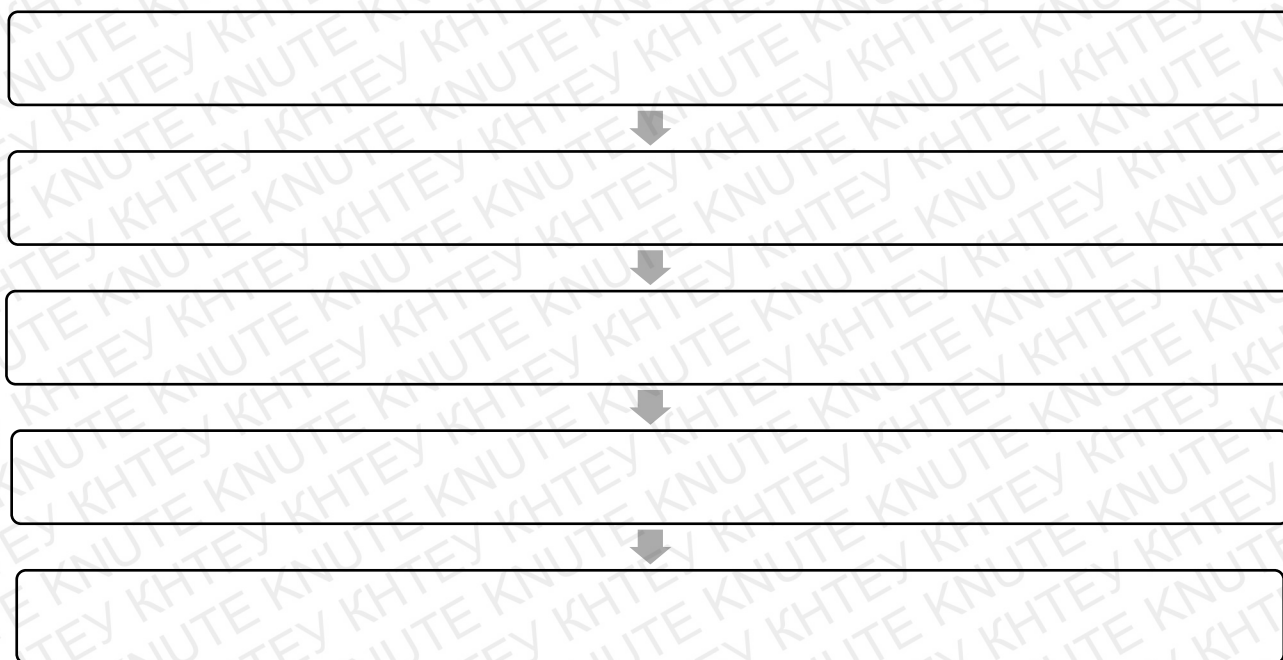

Рис. 3.1 Процедури контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками

Перед початком проведення контролю операцій з постачальниками та підрядниками відділ внутрішнього контролю (аудиту) складає програму перевірки.

Цей документ містить задачі та процедури перевірки, обсяг та строки виконання робіт з визначенням виконавців та джерел інформації.

У табл. 3.1 наведено програму внутрішнього контролю операцій з постачальниками на підприємстві ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія».

Таблиця 3.1

Програма внутрішнього контролю операцій з постачальниками та підрядниками

№	Перелік процедур	Джерела інформації	Застосовані прийоми
1	Перевірка правильності оформлення договорів	Договори	Перевірка документації
2	Перевірка законності операцій, пов'язаних з придбанням продукції, робіт та послуг	Закони, інструкції, постанови	Підтвердження, перевірка документації
3	Перевірка правильності оформлення облікових первинних документів	Первинна документація, реєстри обліку	Перевірка документації
4	Зустрічна звірка облікових документів	Первинна документація, реєстри обліку, Головна книга, баланс	Звірка облікових даних
5	Перевірка повноти сплати грошових коштів за придбану продукцію	Платіжної розрахункові документи	Аналіз платіжно-розрахункових документів
6	Перевірка даних синтетичного та аналітичного обліку	Журнал ордер, Головна книга	
7	Перевірка відображення даних з обліку у Головної книги та в звітах підприємства	Договори, транспортні документи	Перевірка документації
8	Огляд списика кредиторів на кінець року, звірка і підтвердження сальдо по основним постачальникам	Річний бухгалтерській звіт	Підтвердження

Контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками розпочинають з перевірки виконання договірної дисципліни з постачання готової продукції, товарів, виконання робіт та надання послуг [43].

Зобов'язання сторін щодо поставки готової продукції, товарів і розрахунків за ними обумовлені договором поставки перевіряються на предмет асортименту, ритмічності обсягу постачання, правильності оформлення товарно-транспортних документів і обґрунтованості форми розрахунків [44].

На основі зустрічної перевірки договорів, товарно-транспортних накладних, сертифікатів якості та банківських розрахунково-платіжних документів виявляються факти недовантаження товарно-матеріальних цінностей, продукції, їх невідповідність стандартам за якістю, завищення (заниження) цін, неправильне застосування відповідних надбавок і знижок (див. табл. 3.2) [44].

Таблиця 3.2

Зустрічна перевірка договорів та первинних документів

Постачальник	Наявність договору, номер	Дата підписання	Продукція(послуга) за договорами	За первинними документами
ФОП Шевченко Володимир Сергійович	№ - від 04.10.2016	04.10.2016	Респіратор «Дніпро – 2К»	Респіратор «Дніпро – 2К»
ТОВ «Вікор»	№ 35/12-2016	01.12.2016	Оренда виробничої бази	Оренда виробничої бази
ТОВ «Аквапласт»	№98/09-2015	08.09.2015	Будівельні роботи	Будівельні роботи

Також, потрібно перевірити відображення в податковому обліку операцій з отримання послуг та готової продукції (див. табл. 3.3)

Таблиця 3.3

Перевірка відображення у податковому обліку операцій з отримання послуг та готової продукції

Найменування постачальника	№ документу	Матеріальні цінності/послуги	Значиться по рахунку, грн..	Фактично отримано	Відхилення, грн.
ФОП Шевченко Володимир	№ - від 04.10.2016	Респіратор «Дніпро – 2К»	7020,00	7020,00	-

Сергійович					

Продовження табл. 3.3

ТОВ «Вікор»	№ 35/12-2016	Оренда виробничої бази	17390,69	17390,69	-
ТОВ «Аквапласт»	№98/09-2015	Будівельні роботи	126835,20	126835,20	-

Наступним кроком необхідно вивчити динаміку зміни та величини залишків заборгованості перед постачальниками та підрядниками за окремими місяцями.

Джерелами інформації для такої перевірки є Баланс (ф. № 1), Журнал № 3 і відомості аналітичного обліку 3.1, 3.5. Під час контролю аналізують стан розрахунків на початок і кінець звітного періоду, обґрунтовують зміни, що виникли за звітний період. Значні суми залишків заборгованостей, зростання їх або тривалий термін є підставою для суцільної перевірки за суттю та змістом документів, що оформлені на окрему поставку (відвантаження) готової продукції, товарів [44].

Одночасно перевіряється дотримання строків проведення інвентаризації розрахунків із постачальниками та підрядниками - згідно вимог Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів, розрахунків та інших статей балансу - не менше двох разів на рік [44].

Інвентаризацію повинна проводити комісія, затверджена наказом керівника підприємства. Для оформлення результатів інвентаризації розрахунків з постачальниками та підрядниками використовують Акт інвентаризації розрахунків з покупцями, постачальниками та іншими дебіторами і кредиторами (ф. № інв-17) [44].

Перевірка реальності й достовірності кожної суми виникнення розрахунків та підтвердження їх, документальної обґрунтованості надає змогу оцінити стан

аналітичного обліку цих розрахунків та відповідність його даним перевірених документів [44].

У випадках, коли за окремими постачальниками та підрядниками виявлено стійку заборгованість, її обґрунтованість визначається за даними первинних документів, регістрами аналітичного обліку та актами взаємної звірки розрахунків.

Виявлені в ході контролю суми простроченої заборгованості перед постачальниками та підрядниками доцільно узагальнити окремою відомістю, в якій всю заборгованість доцільно структурувати в розрізі таких основних груп:

- нормальна (поточна) заборгованість;
- заборгованість, що тривалий час не сплачується й заходи до стягнення якої не приймаються;
- прострочена заборгованість;
- документально непідтверджена заборгованість;
- спірна заборгованість, за якою справи передані в судові органи;
- безнадійна заборгованість, за якою є рішення суду чи арбітражу про відмову в позові, рішення підприємства про її списання.

У всіх випадках під час контролю обов'язково вивчається дотримання типової кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку, що дозволяє виявляти й факти навмисного спотворення облікових даних із метою приховування зловживань.

Основним завданням контролю операцій з постачальниками та підрядниками підприємства була перевірка правильності відображення даних в первинних документах. Внутрішні аудитори перевірили технічне заповнення первинної документації, застосовуючи при цьому вибірковий метод (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Перелік виявлених помилок і порушень у первинних документах

Назва та номер	Дата	Характер порушення

документу	складання документу	
Рахунок № 61007	04.10.2016	Порушень не виявлено
Рахунок-фактура №245	31.12.2016	Порушень не виявлено
Рахунок №1	18.01.2016	Порушень не виявлено

Результативність контролю операцій з постачальниками та підрядниками залежить від постійного моніторингу та аналізу величини кредиторської заборгованості та її впливу на фінансовий стан підприємства. На цьому етапі, по-перше, потрібно визначити оптимальний розмір кредиторської заборгованості, яка б надлишково не іммобілізувала фінансові ресурси суб'єкта господарювання і не створювала б перепон для можливості забезпечення безперебійного процесу постачання, виробництва, реалізації та розрахунків підприємства за своїми зобов'язаннями. По-друге, встановлення найбільш комфортного для підприємства співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю. Це важливо для прискорення оборотності цих двох показників. Вважається, що сприятливою є ситуація, коли період обороту дебіторської заборгованості підприємства менший, ніж період обороту кредиторської, оскільки за таких умов підприємство може погасити свої зобов'язання за рахунок коштів, що надходять від дебіторів [44].

Контроль операцій з постачальниками та підрядниками повинен забезпечувати своєчасність погашення договірних зобов'язань. Це в свою чергу дозволяє підприємству уникнути збитків у вигляді фінансових санкцій. Крім матеріальних вигод, ефективний контроль сприяє встановленню позитивного іміджу підприємства у бізнес середовищі, що в свою чергу підвищує рівень довіри партнерів, збільшує імовірність підписання контрактів на більш вигідних умовах [44].

3.3. Методика та організація аналізу операцій з постачальниками та підрядниками

Аналіз операцій з постачальниками та підрядниками є дуже важливим так, як він показує як підприємство справляється зі своїми заборгованості перед фізичними або юридичними особами [46].

Одним із джерел залучення активів в оборот підприємства є кредиторська заборгованість. Вона виникає у зв'язку з тим, що у процесі діяльності підприємства не завжди здійснюють розрахунки з юридичними і фізичними особами одночасно з відчуженням майна, виконанням робіт, наданням послуг, що призводить до виникнення певних зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами господарських відносин. Кредиторська заборгованість, що при цьому виникає, є різновидом комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства [45].

Аналіз і управління кредиторською заборгованістю мають дуже велике значення для підприємств, що функціонують в умовах ринку. Вміле й ефективне управління цією частиною поточних активів є невід'ємною умовою підтримки необхідного рівня ліквідності і платоспроможності [46].

Значення аналізу операцій з постачальниками та підрядниками заборгованості – це важливий інструмент у системі управління підприємством.

Послідовність аналізу операцій з постачальниками включає такі етапи:

1. оцінювання величини, структури та динаміки заборгованості за видами з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу;
2. дослідження структури заборгованості за строками утворення з метою з'ясування стану платіжної дисципліни;
3. комплексне оцінювання заборгованості за системою відносних показників;
4. порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості [46].

Для аналізу операцій з постачальниками та підрядниками першим чином потрібно скласти організаційно методичну модель аналізу (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Організаційно-інформаційна модель аналізу операцій з постачальниками та підрядниками

Елементи моделі	Характеристика
1	2
Мета аналізу	Оцінка платіжної дисципліни постачальників та підрядників Аналіз ризиків поточної кредиторської заборгованості Виявлення у складі поточної кредиторської заборгованості зобов'язань, малоімовірних для стягнення Розробка оптимальної політики, спрямованої в напрямі прискорення розрахунків й зниження ризику неплатежів

Продовження табл. 3.5

Завдання аналізу	Оцінювання величини, структури та динаміки поточної заборгованості за видами з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу Дослідження структури поточної заборгованості за строками утворення з метою з'ясування стану платіжної дисципліни Комплексне оцінювання поточної заборгованості за системою відносних показників			
Об'єкт аналізу	Фінансовий стан підприємства			
	Ліквідність та платоспроможність	Фінансова стійкість	Рентабельність	Ефективність діяльності
Суб'єкт аналізу	Бухгалтерська, фінансова, економічна служби підприємства	Керівники функціональних та структурних підрозділів	Власники підприємства	Зовнішні користувачі інформації
Інформаційне забезпечення	Зовнішня інформація		Внутрішня інформація	
	Нормативно-довідкова		Облікова, звітна, поза облікова	
Методичні прийоми обробки первинної інформації	Економіко-логічні методи		Економіко-математичні методи	
	Групування Порівняння Розрахунок відносних показників Розрахунок середніх показників Деталізація, елімінування Методи детермінованого факторного аналізу		Методи кореляційно-регресійного аналізу Методи моделювання фінансових показників	
Система економічних показників аналізу кредиторської заборгованості	Абсолютні вартісні показники		Відносні показники	
	Поточні зобов'язання		Структура поточної заборгованості, Динаміка поточної заборгованості, показники інтенсивності процесів (коефіцієнти ліквідності, рентабельності, витратомісткості, фінансової стійкості тощо)	
Узагальнення і реалізація результатів	Узагальнення результатів		Реалізація результатів	
	- систематизація інформації; - оцінка поточної заборгованості;		- оцінка варіантів заходів поліпшення обліку поточної	

аналізу	- розробка заходів щодо поліпшення обліку поточної заборгованості на товаристві у майбутньому; - оформлення результатів аналізу та передача їх в управлінські структури для реалізації запропонованих заходів.	- заборгованості; - вибір оптимального варіанту заходів щодо поліпшення обліку поточної заборгованості; - прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанту заходів; - доведення прийнятого рішення до виконавців; - забезпечення контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень

Підприємства зобов'язані своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. За несвоєчасні розрахунки вони мають сплачувати штрафи і неустойки. Однак практика свідчить, що можливість уникнути майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків з партнерами. Несвоєчасність платежів викликає фінансові ускладнення у підприємств-кредиторів, негативно впливає на їх господарську діяльність, а у підсумку і на економіку країни загалом.

Розрахуємо частку кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками в загальному обсязі зобов'язань на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія». Дані для розрахунків наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Склад та структура поточних зобов'язань на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія»

	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	28880	44167	104091	61818	77076
Кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, тис. грн	14858	30153	83651	57630	11445
Питома вага заборгованості за товари роботи та послуги у загальному обсязі зобов'язань, %	51	68	80	93	15

На основі отриманих даних робимо висновок про те, що заборгованість перед постачальниками та підрядниками має значний відсоток у складі загального

обсягу зобов'язань підприємства ТОВ «КБК». Найбільшого значення цей показник набув у 2016 році – 93 %, проте вже наступного року, цей показник набув найменшого значення за останні 5 років, всього 15 %, що може свідчити про те, що підприємство у 2017 році значно скоротило обсяги заборгованості перед своїми постачальниками.

Проведемо аналіз найбільш крупних постачальників та підрядників по підприємству ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» за останні 5 років.

Аналіз постачальників та підрядників наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз постачальників та підрядників на підприємстві ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» за 2013 – 2017 рр.

Постачальник/ підрядник	Заборгованість				
	2013 рік, тис. грн	2014 рік, тис. грн	2015 рік, тис. грн	2016 рік, тис. грн	2017 рік, тис. грн
Запоріжсталь ПАТ	2350	7848	12423	10500	1321
А.Б.С. Україна ТОВ	-	2120	4130	2090	863
Завод металевих конструкцій ТОВ	3140	4250	4900	3500	1031
ПлазмаТек ПрАТ	-	-	2163	2634	528
СПЕЦІНВЕСТ-КР ТОВ	1190	2164	5600	4237	1024
Аквапласт ТОВ	-	-	3200	4241	1344
НВФ «Еверест» ТОВ	990	1560	2300	1869	0
УКРДОМНАБУД ТОВ	4235	5300	7900	6734	2036
Інші	5333	6911	41035	21555	3298
Всього	14858	30153	83651	57360	11445

Проведемо аналіз зміни кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками ТОВ «КБК» на протязі 2013-2017 років. Динаміка зміни величини кредиторської заборгованості на протязі п'яти років представлена у рис. 3.2.

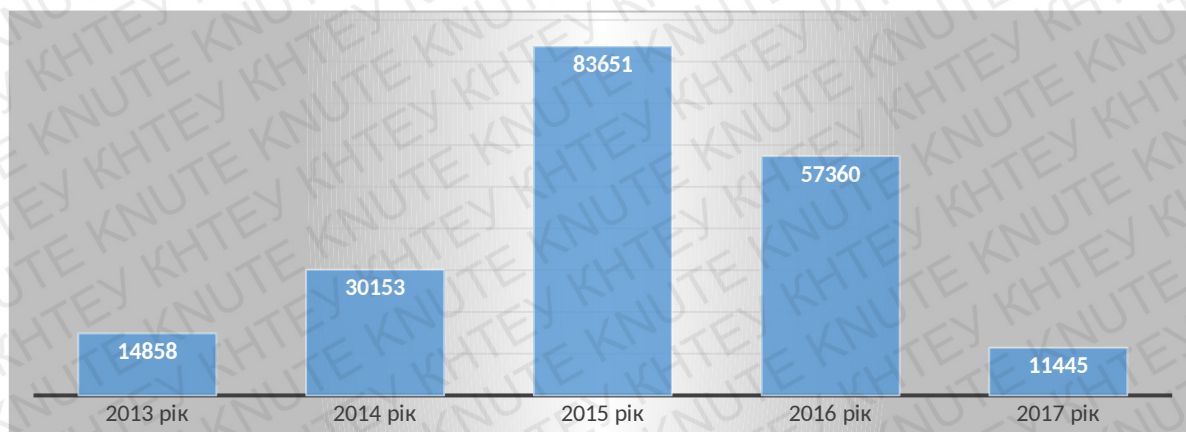

Рис 3.2 Величина кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на ТОВ «КБК»

Отримані дані дають змогу зробити висновок по те, що у період з 2013 по 2015 роки включно підприємство накопичувало борги перед постачальниками та підрядниками, проте починаючи з 2016 року прослідковується тенденція зменшення кредиторської заборгованості, що в свою чергу призвело у 2017 році до зменшення цього показника на 3 413 тис грн. ніж у 2013 році.

Важливе значення в проведенні аналізу операцій з постачальниками та підрядниками має аналіз оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на ТОВ «КБК» за 2013-2017 рр. В табл. 3.8 наведено показники оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками.

Таблиця 3.8

Показники оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на ТОВ «КБК» за 2013-2017 роки

№	Показник	Методика розрахунку	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Оборотність, кількість разів	ПКз = В/ЗКП	3,47	10,11	5,49	0,82	7,62
2	Середній строк обороту, днів	Опк = 360/ПКз	104	36	66	439	47

ПКз – оборотність кредиторської заборгованості, кількість разів;

В – виручка від реалізації товарів, послуг, тис грн;

ЗКП – середня поточна кредиторська заборгованість, тис. грн;

Опк – оборотність кредиторської заборгованості, днів.

Дані табл. 3.8 свідчать про те, що кредиторська заборгованість у 2017 році обертається в середньому 7-8 разів, або для її обороту потрібно близько 47 календарних днів

Проаналізувавши отримані показники оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на ТОВ «Криворізька будівельна компанія» за період з 2013 року по 2017 рік, у табл. 3.9 представлено динаміку зміни даних показників.

Таблиця 3.9

Динаміка показників оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на ТОВ «КБК» за 2013-2017 роки

Показник	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з 2013 р.	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з 2014 р.	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з 2015 р.	Темпи приросту (+), зниження (-) у порівнянні з 2016 р.
1	2	3	4	5
ПКз	+ 6,64	- 4,62	- 4,67	+ 6,8
Опк	- 68	+ 30	+ 373	- 392

На основі отриманих даних можна зробити висновок, що у 2017 році спостерігається тенденція збільшення оборотності заборгованості та зменшення строку одного обороту, що свідчить про позитивні зміни у діяльності підприємства.

Висновки до розділу 3

У цьому розділі було розглянуто питання організації та методики контролю та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками.

Основна мета контролю - встановити відповідність здійснених операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками чинному законодавству і достовірність відображення цих операцій у бухгалтерській звітності.

До основних завдань аналізу розрахунків з постачальниками на підприємстві відносять:

- встановлення наявності і правильності оформлення документів з поставки ТМЦ (договорів, рахунків-фактур, актів звіряння розрахунків);
- встановлення правильності здійснення вказаних операцій та відображення їх у обліку, а також перевірка своєчасності, правильності та достовірності здійснених розрахунків грошовими коштами, законності, достовірності та правильності відображення в обліку здійснених розрахунків з використанням векселів та товарообмінних операцій;
- визначення правильності оцінки розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- підтвердження повноти і своєчасності розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- встановлення правильності оформлення та відображення в обліку виданих авансів;
- встановлення правильності відображення за відповідними статтями кредиторської заборгованості в балансі підприємства;
- встановлення правильності відображення за відповідними статтями дебіторської заборгованості в балансі підприємства;
- встановлення причин та строків виникнення заборгованості по розрахунках, визначення реальності та шляхів її погашення.

Контроль операцій з постачальниками та підрядниками повинен забезпечувати своєчасність погашення договірних зобов'язань. Це в свою чергу дозволяє підприємству уникнути збитків у вигляді фінансових санкцій. Крім матеріальних вигод, ефективний контроль сприяє встановленню позитивного

іміджу підприємства у бізнес середовищі, що в свою чергу підвищує рівень довіри партнерів, збільшує імовірність підписання контрактів на більш вигідних умовах.

Результативність контролю залежить від постійного моніторингу та аналізу величини кредиторської та дебіторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками та її впливу на фінансовий стан підприємства.

Необхідно також своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування; контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями. В умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально одержує лише частину вартості виконаних робіт. Тому необхідно розширити систему авансових платежів.

Аналіз операцій з постачальниками та підрядниками має дуже велике значення для підприємств, що функціонують в умовах ринку. Вміле й ефективне управління цією частиною поточних активів є невід'ємною умовою підтримки необхідного рівня ліквідності і платоспроможності.

Аналіз операцій з постачальниками та підрядниками є дуже важливим так, як він показує як підприємство справляється зі своїми заборгованості перед фізичними або юридичними особами.

На основі аналізу операцій з постачальниками та підрядниками на підприємстві ТОВ «Криворізька будівельна компанія» за період з 2013 по 2017 роки можна зробити висновки, що підприємство виконує свої зобов'язання перед контрагентами. Вчасно розраховується з постачальниками та підрядниками за надані товари, роботи та послуги. Також за останні роки спостерігається тенденція покращення даних показників, що свідчить про достатній контроль на підприємстві за показником кредиторської заборгованості.

ВИСНОВКИ

Метою написання випускної кваліфікаційної роботи було обґрунтування теоретичних положень стосовно вдосконалення системи обліку, оподаткування та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками, а також розробка на цій основі практичних рекомендацій з організації та методики обліку, оподаткування і аналізу операцій з постачальниками та підрядниками для ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія»

Для кожного підприємства дуже важливо на будь-який момент часу мати повну інформацію про зобов'язання підприємства перед постачальниками та підрядниками. Для своєчасного забезпечення керівництва інформацією про контрагентів на підприємстві має бути добре організовано облік і аналіз операцій з постачальниками та підрядниками.

Дослідження теоретичних аспектів організації обліку, оподаткування та аналізу операцій з постачальниками та підрядниками дозволяє зробити висновки, що вони здійснюються як в готівковій, так і безготівковій формі; відносяться до складу дебіторської заборгованості в умовах, коли підприємство працює з контрагентами за попередньою оплатою, але коли оплата здійснюється після відвантаження товарів, виконання робіт або надання послуг то розрахунки з постачальниками та підрядниками відносяться до зобов'язань підприємств.

Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками повинна забезпечити: своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками; попередження прострочки кредиторської та дебіторської заборгованості.

Об'єктом дослідження обрано процес обліку, оподаткування та аналізу операцій з імпорту товарно-матеріальних цінностей на ТОВ «Криворізька будівельна компанія», яке розташоване: м. Кривий Ріг, Дніпропетровській області, яке здійснює господарську діяльність стосовно будівництва будівель, монтажу металоконструкцій та інженерних мереж.

ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» веде бухгалтерський облік, складає статистичну та фінансову звітність у порядку, встановленому державою, несе відповідальність за її достовірність і своєчасність надання звітних даних. Бухгалтерський і управлінський облік на підприємстві ведеться згідно Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

Фінансово-господарська діяльність ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» здійснюється з урахуванням вимог діючого законодавства.

ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» бухгалтерський облік веде за повною формою, встановленою для підприємств Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

На ТОВ використовується централізована система збору та обробки інформації, коли вся облікова робота зосереджена у центральній бухгалтерії. Облік на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» ведеться у програмі 1С.

В цілому весь процес розрахунків з постачальниками і підрядниками включає два етапи: на першому — ведеться облік надходження ТМЦ, послуг, робіт і облік їх оплати; другий - включає в себе формування звітних документів, а саме оборотно-сальдової відомості і журналу-ордеру.

Стан організації первинного обліку на ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» відповідає вимогам чинного законодавства, ведеться на підставі типових форм документів, які містять належним чином заповнені реквізити, складаються та оброблюються вчасно.

Облік розрахунків ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» з його контрагентами ведеться в типовій конфігурації в розрізі документів-замовлень.

Для ведення аналітичного обліку на підприємстві використовуються субрахунки 6311, 6312, 6313.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками ведуть по кожному окремо поданому рахунку, що дає можливість отримання необхідних даних по постачальниках, по розрахункових документах.

Працівники бухгалтерської служби здійснюють контроль за діяльністю матеріально-відповідальних осіб, перевіряють їх звітність, беруть участь в

інвентаризації цінностей. На обліковий підрозділ покладається обов'язок не лише здійснювати контроль за правильністю оформлення первинних документів, а й за відповідність їх змісту чинному законодавству. Облікові працівники відповідають за збереженість бухгалтерської документації на всіх етапах документообігу, за своєчасність представлення бухгалтерської звітності відповідним користувачам.

На ТОВ «Криворізька Будівельна Компанія» всі записи у регістрах бухгалтерського обліку проводяться на підставі первинних документів, які фіксують факти здійснення господарської операції і розпорядження на їх проведення.

Для отримання показників, різних за мірою деталізації, узагальнення в бухгалтерському обліку використовуються два види рахунків: синтетичні (узагальнені) і аналітичні (деталізовані). Організація аналітичного обліку дозволяє в електронній бухгалтерії простежувати розрахунки з конкретними постачальниками, враховуючи наявність та рух товарно-матеріальних цінностей, виконання договорів. Формування аналітичних даних здійснюється шляхом групування однакових за економічним змістом даних первинних документів у відомостях, з яких підсумки переносяться у відповідні журнали.

З метою покращення розрахункової дисципліни і для скорочення заборгованості перед постачальниками та підрядниками пропонуємо деякі пропозиції для удосконалення обліку розрахунків:

1. Необхідно стежити за співвідношеннями дебіторської і кредиторської заборгованості: значне переважання дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових (як правило, дорогих) засобів; перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до неплатоспроможності підприємства;

2. Доцільно проводити аналіз складу і структури кредиторської заборгованості за конкретними постачальниками та підрядниками, а також щодо термінів утворення заборгованості або термінів їх можливого погашення, що дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість і вживати заходів щодо

її стягнення. Дані про терміни виникнення (погашення) заборгованості мають бути регулярними і оперативними, їх доцільно акумулювати в окремому документі, наприклад: реєстр старіння рахунків дебіторів, кредиторів. Скласти такий реєстр можна у вигляді матриці, по рядках вказуються суб'єкти заборгованості, по стовпцях вказуються суб'єкти заборгованості, по стовпцях - строки утворення. Реєстр може оперативно виявляти тих, успішна робота з якими може принести найбільший результат для підприємства, а також тих з якими повинні встановлюватися особливі відносини;

3. Контролювати оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, а також стан розрахунків щодо простроченої заборгованості, так як в умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально отримує лише частину вартості поставленої продукції, тому бажано розширити систему авансових платежів;

4. Також можна організувати на підприємстві систему аналітичного обліку операцій з постачальниками та підрядниками не тільки по термінах, але і за розмірами, місцезнаходженням юридичних осіб, фізичних осіб і пропонованих умов оплати;

5. На високому рівні організувати роботу з договорами, в картці клієнта відрізняти працює він під реалізацію або за системою передоплати.

Основна мета контролю - встановити відповідність здійснених операцій за розрахунками з постачальниками та підрядниками чинному законодавству і достовірність відображення цих операцій у бухгалтерській звітності.

До основних завдань аналізу розрахунків з постачальниками на підприємстві відносять:

- встановлення наявності і правильності оформлення документів з поставки ТМЦ (договорів, рахунків-фактур, актів звіряння розрахунків);
- встановлення правильності здійснення вказаних операцій та відображення їх у обліку, а також перевірка своєчасності, правильності та достовірності здійснених розрахунків грошовими коштами, законності,

достовірності та правильності відображення в обліку здійснених розрахунків з використанням векселів та товарообмінних операцій;

- визначення правильності оцінки розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- підтвердження повноти і своєчасності розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- встановлення правильності оформлення та відображення в обліку виданих авансів;
- встановлення правильності відображення за відповідними статтями кредиторської заборгованості в балансі підприємства;
- встановлення правильності відображення за відповідними статтями дебіторської заборгованості в балансі підприємства;
- встановлення причин та строків виникнення заборгованості по розрахунках, визначення реальності та шляхів її погашення.

Контроль операцій з постачальниками та підрядниками повинен забезпечувати своєчасність погашення договірних зобов'язань. Це в свою чергу дозволяє підприємству уникнути збитків у вигляді фінансових санкцій. Крім матеріальних вигод, ефективний контроль сприяє встановленню позитивного іміджу підприємства у бізнес середовищі, що в свою чергу підвищує рівень довіри партнерів, збільшує імовірність підписання контрактів на більш вигідних умовах.

Результативність контролю залежить від постійного моніторингу та аналізу величини кредиторської та дебіторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками та її впливу на фінансовий стан підприємства.

Аналіз операцій з постачальниками та підрядниками має дуже велике значення для підприємств, що функціонують в умовах ринку. Вміле й ефективне управління цією частиною поточних активів є невід'ємною умовою підтримки необхідного рівня ліквідності і платоспроможності.

Аналіз операцій з постачальниками та підрядниками є дуже важливим так, як він показує як підприємство справляється зі своїми заборгованості перед фізичними або юридичними особами.

На основі аналізу операцій з постачальниками та підрядниками на підприємстві ТОВ «Криворізька будівельна компанія» за період з 2013 по 2017 роки можна зробити висновки, що підприємство виконує свої зобов'язання перед контрагентами. Вчасно розраховується з постачальниками та підрядниками за надані товари, роботи та послуги. Також за останні роки спостерігається тенденція покращення даних показників, що свідчить про достатній контроль на підприємстві за показником кредиторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія і практика : навч.-практ. посіб. / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. – К.: Центр учбової л-ри, 2010. – 536 с.
2. Особливості відображення у бухгалтерському обліку кредиторської заборгованості згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку / Ю. Бакун // Дебет-Кредит – 2009 – № 43: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dtkr.com.ua/debet/ukr/2000/43/43pr6.html>
3. Бухгалтерський облік : навч. посібник / О. Ф. Вербило, З. І. Бойко, Т. П. Кондрицька, В. М. Ярошинський. – К. : НАУ, 2004. – 680 с. – ISBN 966-574-454-2.
4. Бухгалтерський фінансовий облік : навчальний посібник / Бутинець Ф. Ф., Герасимович А. М., Кірейцев Г. Г. та інш.; під ред. Ф. Ф. Бутиця – Житомир : Рута, 2007. – 723 с. – ISBN 966-7570-40-1.
5. Фінансовий облік – 2 : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л. М. Гавриловська, Т. В. Головка, А. С. Ларіонова; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2009. – 280 с. – ISBN 978-966-483-107-6.
6. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Сопко В.В., Гуцайлюк З., Щирба М., Бенько М. - Тернопіль: Астон, 2005 ISBN: 966-308-112-0
7. Особливості організації обліку кредиторської заборгованості на підприємстві / Л.В. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 6. - С.9-17.
8. Розкриття інформації про розрахунки в обліковій політиці / І.О. Власова // Торгівля і ринок України. Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі / голов. ред. О.О.Шубін. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2007. – Випуск 16. Том III. – С. 15–21.

9. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / Н. М. Грабова. – К. : А.С.К., 2007. – 485 с. – ISBN 966-539-524-9.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" : Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. №73 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20 [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
12. Фінансовий облік [Текст] : навч. посіб. / О. І. Коблянська. – 2-е вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 471с. ISBN: 966-346-23-6
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів" : наказ Міністерства фінансів України від 10 серпня 2000 р. №193 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>
14. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посібник / В. С. Лень – К. : ЦУЛ. – 2008. – 606 с. – ISBN 966-966-433-298.
15. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практ. посіб. / Голов С. Ф., Костюченко В. М. - Київ: Лібра, 2004. 880 с.
16. Управлінський облік: навч. посіб. / Партин Г. О., Загородній А. Г. - Київ: Знання, 2007. 303 с
17. Фінансовий аналіз: підруч. / Цал-Цалко Ю. С. - Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.
18. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підруч. / Ткаченко Н. М. - Київ: Алерта, 2013. 982 с.
19. Бухгалтерський фінансовий облік: посіб. / Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. - Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 672 с.

20. Теоретичні засади організації облікового процесу на промислових підприємствах / Масленніков Є.І., Присакарь Д.Д. // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – 2/2. – С.49-52

21. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 зі змінами та доповненнями – Режим доступу: № 435-IV
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

22. Господарський кодекс України від 16.01.2003 зі змінами та доповненнями – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

23. Податковий кодекс України №2755-VI от 02.12.2010 зі змінами та доповненнями – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” : наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. №318 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 “Будівельні контракти” : наказ Міністерства фінансів України від 28 квітня 2001 р. №205 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01>

26. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій : Інструкція Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>

27. Управлінський облік : Навчальний посібник / Атамас П.Й. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с

28. Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко, О. Маханько. - Х.: Фактор, 2012. – 208 с.

29. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня

канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Сурніна К. С. — бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Луганськ: Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля, 2002. 19 с

30. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Власова І. О. — бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 178 с

31. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Власова І. О. — бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 20 с.

32. Реструктуризація заборгованості як засіб підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / Остапченко Н. В. — економіка та управління підприємствами (харчова промисловість). Київ, 2010. 22 с

33. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. / Гончарук Р. П. - Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2012. № 1(59). С. 48–51.

34. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. / Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. - Житомир: ПП «Рута», 2003. 544 с.

35. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник / За редакцією В.С. Леня – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.

36. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія і практика: навч.-практ. посіб. / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. – К. : Центр учбової л-ри, 2010. – 536 с.

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16.07.99 р. (в редакції від 11.06.2017 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

38. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практ. посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. - К.: Лібра, 2011. - 840 с.
39. Фінансовий аналіз : навч. посіб. ; частина I / Ю.М. Тютюнник ; [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Полтава: РВВ ПДАА, 2014. – 358 с.
40. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / За ред.. проф. Ф.Ф.Бутинця. – 6-те вид., доп. і перероб.. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 750 с.
41. Звітність підприємств : навчальний посібник / Г.М. Давидов, Н.С. Шалімова. – К.: Знання, 2010. – 632 с.
42. Фінансовий облік – 2 [Текст] : навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл.) / І.А. Волкова – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 224 с.
43. Організація контролю дебіторської і кредиторської заборгованості господарюючого суб'єкта / Гуцаленко Л. В., Шадурська Л. І. // Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 5 (20). – Ч. 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_1/zbirnuk_O_FN_5_1_116.pdf
44. Внутрішній аудит дебіторської та кредиторської заборгованостей торговельних підприємств / О. Белокоз // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2011. – Вип. 9. – Ч 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_9_1/pdf/byelokoz.PDF.
45. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник – 2-ге видання, без змін / Білик М.Д., Павлонська О.В., Питуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с
46. Аналіз кредиторської заборгованості [Електронний ресурс] / О.В. Чубенко // Економіка / Фінансові відносини. – Режим доступу:

<http://www.rusnauka.com/Economics.htm>.

47. Звітність підприємств: навч. Посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.Ф. Філіппова, О.В. Побережець, С.О. Черкасова – Одеса: прес-кур'єр, 2015р. – 188 с.

48. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В. О. Гуня. // Економічний простір. – 2014. – № 19. – С. 124–131.

49. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю / Н. О. Матицина // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 12. – С. 38-42.

50. Організаційно-методичні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / А. Т. Пінчук // Ефективна економіка – 2014. – № 10. – С. 36-41

51. Деякі питання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості бюджетних установ / О. С. Прохорова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2015. № 3. – С. 100-104.

Електронні ресурси

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_010

2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. - Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/>

3. Ліга закон. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua>

4. Дебет-Кредит: Український бухгалтерський портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dtkr.com.ua/>

5. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>

6. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України.

Электронний ресурс]. – Режим доступа : <http://sfs.gov.ua/>